

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19100/B/2012/1335041355

Turecko a jeho pozícia v začleňovaní do EÚ

Bakalárska práca

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Turecko a jeho pozícia v začleňovaní do EÚ

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: 6221 7 00 - Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie

Vedúci záverečnej práce: Ing. Richard Woltemar, PhD.

Bratislava 2012

Ervín Rendek

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

V Bratislave, 20. marca 2012

.....

Ervín Rendek

Pod'akovanie:

Touto cestou by som sa rád pod'akoval vedúcemu svojej bakalárskej práce Ing. Richardovi Woltemarovi, PhD. za pomoc pri jej tvorbe, ako aj za cenné pripomienky k obsahu tejto práce a pravidelnú kontrolu jej progresu.

V Bratislave, 20. marca 2012

.....

Ervín Rendek

ABSTRAKT

RENDEK, Ervín: *Turecko a jeho pozícia v začleňovaní do EÚ*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov. – Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Richard Woltemar, PhD.. – Bratislava: FMV EU, 2012, 55 s.

Cieľom bakalárskej práce je priblížiť prístupový proces Tureckej republiky do Európskej únie, zamerať sa na problémové oblasti v tomto vzťahu a poukázať na možné riešenia v kľúčových oblastiach. Úvodná kapitola charakterizuje krajinu na viacerých úrovniach pre lepšie pochopenie podstaty úskalí integračného procesu. Práca opisuje históriu integračného procesu od jeho začatia až po súčasnosť, vymedzuje problémové oblasti a zaraďuje ich do histórie tohto procesu chronologicky. Druhá kapitola analyzuje uvedené sporné oblasti, posudzuje ich dôležitosť pre urýchlenie začlenenia krajiny do Európskej únie a poskytuje možné riešenia. Z práce vyplýva, že existujú tri problémy, ktoré brzdia prístupový proces: Cyperská otázka, otázka ľudských a menšinových práv a otázka kultúry a náboženstva. Výsledkom práce je vymedzenie krokov, ktoré musí krajina uskutočniť pre vstup do Únie. Taktiež je zo záverov práce možné vyvodiť, že prístupový proces Turecka je poznačený predsudkami európskych krajín voči islamu.

Kľúčové slová: Turecko, Európska únia, začleňovanie, riešenia

ABSTRACT

Rendek, Ervín: *Turkey and its position in integration into the EU*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations. – Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Supervisor of the Bachelor's thesis: Ing. Richard Woltemar, PhD.. – Bratislava: FMV EU, 2012, 55 s.

The aim of the bachelor's thesis is to shed light on the accession process of the Turkish Republic into the European Union, focus on the problem areas in this relationship and point at possible solutions in the key areas. The introductory chapter characterizes the country on several levels for better understanding of the core stumbling blocks of the integration process. This thesis details the history of the integration process from its beginning to its current state, specifies the problem areas and files them into the history of this process chronologically. The second chapter analyses the presented questions at issue, evaluates their importance for speeding of the country's accession into the European Union and offers possible solutions. From the thesis, it is obvious that there are three problems which impede the accession process: Cyprus question, question of human and minority rights and question of culture and religion. The result of this thesis is specification of the steps which must be taken by the country so as to enter the Union. It is also deducible that the accession process in the case of Turkey is influenced by the prejudice of the European countries against Islam.

Key words: Turkey, European Union, accession, solutions

OBSAH

Súčasný stav riešenej problematiky, ciele práce a metódy tvorby práce	7
Úvod	9
1 Všeobecná charakteristika krajiny	10
1.1 História krajiny.....	10
1.1.1 Historický vývoj krajiny pred vznikom Tureckej republiky	10
1.1.2 Novodobá história krajiny	11
1.2 Obyvateľstvo krajiny.....	13
1.3 Geografia a geografické regióny krajiny	14
1.4 Turecké hospodárstvo.....	15
1.5 Vývoj vzťahov Európskej únie a Turecka	17
2 Prekážky vstupu Turecka do Európskej únie	23
2.1 Negociačný rámec	23
2.2 Sporné oblasti vo vzťahu EÚ a Turecka.....	24
2.2.1 Geografická dilema	24
2.2.2 Migračná hrozba alebo demografická potreba.....	25
2.2.3 Kurdska menšina	28
2.2.4 Cyperský konflikt.....	29
2.2.5 Genocída Arménov	31
2.2.6 Reformy a ľudské práva	32
2.2.7 Európska identita a islam.....	34
3 Klady a zápory vstupu Turecka do Európskej únie.....	37
3.1 Pozitíva vstupu krajiny do Európskej únie	37
3.2 Negatíva vstupu Turecka do Únie.....	38
3.3 Postoje vybraných krajín na vstup krajiny do Európskej únie.....	40
3.3.1 Postoj Francúzska.....	40
3.3.2 Postoj Nemecka.....	41
3.3.3 Postoj Švédska	42
Záver	43
Zoznam použitej literatúry	45
Prílohy.....	54

Súčasný stav riešenej problematiky, ciele práce a metódy tvorby práce

V priebehu posledných piatich rokov nesledujeme v otázke vstupu Turecka do Európskej únie žiadne signifikantné pokroky, no napriek tomu môžeme s určitosťou tvrdiť, že téma je aktuálna. Aj v súčasnosti sa ňou zaoberajú najmä zahraniční autori, a to hlavne z dôvodu, že je pomerne kontroverzná. Z tohto dôvodu bola dostupnosť zdrojov k tejto bakalárskej práci pomerne jednoduchá.

Z orgánov Európskej únie sa témou zaoberá najmä Európska komisia vo svojich každoročne publikovaných Pravidelných správach o tureckom prograse smerom k Európskej únii, ktoré vychádzajú už od roku 1998. Veľmi podrobne a prehľadne je tematika rozpracovaná v knihe *Turkey's Accession to European Union: the politics of exclusion?* (2011) od britskej autorky Edel Hughes, ktorá ponúka kritický pohľad na európsky integračný proces voči Turecku. Pohľad tureckých autorov pod vedením riaditeľa Medzinárodnej strategickej výskumnej organizácie pre európske štúdiá, Mehmeta Özcan, je vyjadrený v knihe s názvom *European Union with Turkey: the possible impact of the Turkey's membership on the European Union* (2005) a poskytuje odhady potenciálneho členstva krajiny v Európskej únii. Z domácich autorov môžeme spomenúť publikáciu autorského kolektívu dekanke Fakulty medzinárodných vzťahov na Ekonomickej univerzite v Bratislave, Ľudmily Lipkovej, s názvom *Európska únia* (2011). V 25. kapitole tejto knihy autorka rieši problematiku fakticky a sú v nej popísané sporné oblasti medzi krajinou a Európskou úniou.

Cieľom bakalárskej práce je objektívne objasniť proces začleňovania Turecka do Európskej únie a obšírnejšie charakterizovať úskalia tohto integračného procesu, ktoré z dlhodobého hľadiska vedú k jeho stagnácii. Prehodnotením postojov jednotlivých autorov na pozíciu krajiny v európskej integrácii by sme mali dospieť k záverom, ktoré sa na problematiku pozerajú z nezávislého uhla pohľadu a tvoria akýsi nestranný sumár pohľadov z rôznych perspektív.

Metódy, ktoré sme v práci použili, patria k bežným postupom pri písaní vedeckých prác. Hlavnou metódou, ktorá je použitá v prvej kapitole, je deskripcia, pretože v tejto kapitole vysvetľujeme a opisujeme všeobecne známe fakty o Tureckej republike v rôznych oblastiach. Druhá kapitola sa zas vyznačuje analýzou, pretože sporné oblasti medzi Tureckom a Európskou úniou, ako zložitá ekonomická skutočnosť, sú v nej rozložené na jednotlivé časti. Analytická časť práce je dopĺňaná aj metódou syntézy. Z rôznych zdrojov pomocou tejto metódy spájame v práci najmä podstatné informácie a vytvárame z nich celistvé kapitoly a

podkapitoly. Komparácia je v práci využitá najmä v podkapitole druhej kapitoly, zameranej na migráciu z Turecka, kde porovnávame demografické údaje krajiny s údajmi krajín Európskej únie. Taktiež pomocou tejto metódy porovnávame prognózy budúceho vývoja demografického zloženia krajín do budúcnosti.

Úvod

Turecko, ako kandidátska krajina Európskej únie, zaujíma oproti iným súčasným, ako aj bývalým kandidátskym krajinám v prístupovom procese, špecifické postavenie. Už len samotný fakt, že snahy Turecka o začlenenie do Európskych spoločenstiev siahajú až do päťdesiatych rokov 20. storočia ho robí vo vzťahu k integračným procesom v Európskej únii najdlhšie čakajúcou krajinou. Okrem toho je tento vzťah charakteristický špecifikami, ktoré celý prístupový proces sprevádzajú.

Krajina je prvou v doterajšej histórii Európskej únie, ktorej obyvateľstvo je tvorené takmer výlučne moslimami, čo jej najviac pridáva na špecifickosti v rámci európskych integračných procesov. Turecko, ak sa chcelo uchádzať o kandidátsky status, muselo vyvinúť obrovské úsilie a prehodnotiť a následne pozmeniť dlho zaužívané tradície, hodnoty a zákony. Doteraz žiadna krajina nebola nútená realizovať tak rapidne reformy vo svojom vnútri, aby sa stala vhodnou pre Európsku úniu. Napriek tomu však existujú v otázke vstupu krajiny do Únie nevyriešené oblasti, ktoré, ako z tejto bakalárskej práce vyplýva, zrejme v dohľadnej dobe vyriešené nebudú. Okrem toho hrajú v neprospech Turecka predsudky najvýznamnejších krajín Európskej únie.

Práca má za cieľ priblížiť problematiku vstupu Turecka do Európskej únie a objektívne zhodnotiť pozitíva a negatíva vyplývajúce z potenciálneho členstva krajiny v európskom integračnom zoskupení, ako aj bližšie nahliadnuť do snáh krajiny o priblíženie sa k štandardom Európskej únie. Na základe získaných informácií by sme nakoniec mali sformulovať náš názor v otázke správnosti pristúpenia Turecka do Európskej únie.

Práca sa skladá z troch kapitol. Prvá kapitola má výlučne faktický charakter a budeme sa v nej zaoberať všeobecnou charakteristikou krajiny z historického, geografického, demografického a hospodárskeho hľadiska. Ďalej je v tejto kapitole rozpracovaný chronologický vývoj vzťahu Európskej únie a Turecka, ktorý sa podrobnejšie zaoberá významnými udalosťami v tomto vzťahu. Druhá kapitola nazerá na hlavné problémy, ktoré brzdia prístupový proces krajiny do Únie a vytyčuje oblasti, v ktorých Únia krajine zadáva podmienky. Sú v nej taktiež načrtnuté prípadné riešenia určených problémov, ktoré by krajinu posunuli bližšie k európskej integrácii. V poslednej, piatej kapitole budeme z neutrálnej perspektívy vyhodnocovať pozitívne a negatívne aspekty prípadného členstva krajiny v Únii. Zhrnieme v nej postoje vybraných európskych krajín na danú problematiku, pretože práve tieto krajiny majú na integračný proces Turecka bezpochyby veľký vplyv a výrazne ovplyvňujú priebeh prístupových rokovaní.

1 Všeobecná charakteristika krajiny

1.1 História krajiny

1.1.1 *Historický vývoj krajiny pred vznikom Tureckej republiky*

Historicky podložené turecké korene siahajú približne do 7. storočia pred našim letopočtom. Jednotná turecká identita je výsledkom vznikov a zánikov rôznych štátov na území dnešného Turecka, ako aj v jeho okolí. Z historického hľadiska je veľmi významný vznik Osmanskej ríše v roku 1299, ktorá zjednocovala rôzne turecké kultúry na jednom územnom celku. Osmanská ríša bola obávaná najmä kvôli svojim expanzívnym tendenciám. Keďže však unáhle vstúpila do Prvej svetovej vojny ako spojenec Nemecka, Osmanská ríša bola nútená podpísať takzvaný Mondros Armistice, čím si Taliansko, Británia, Francúzsko a Grécko rozdelili územie Osmanskej ríše.¹

Významnú rolu v dejinách krajiny zohralo najmä Mladoturecké hnutie, ktoré bolo vedené mladou inteligenciou s revolučnými ideami. Porazená Osmanská ríša sa potrebovala po prehratej vojne vymaniť z nadvlády mocností ktoré ju okupovali. Mustafa Kemal, neskôr prezívaný Atatürk, sa postavil do čela Veľkého národného zhromaždenia, ktorého cieľom bolo vybojovať pre krajinu nezávislosť. Okamžite po jeho nástupe do funkcie vrchného veliteľa vojsk (1920) sa začala turecká represia voči imperialistickým vojskám. Zmluva Gümrü medzi tureckou vládou a arménskou stranou potlačila nádeje Arménov na svoju vlastnú ríšu. Úspechy mladí Turci zaznamenali aj na ostatných frontoch. S Ruskom Turecko podpísalo tzv. Moskovskú zmluvu v roku 1921. Karská zmluva bola podpísaná s Arménskom, Azerbajdžanom a Gruzínskom v roku 1921. Grécka armáda utrpela zdrtujúcu porážku v bitke v Sakarya a jej druhý pokus v septembri 1922 taktiež nebol úspešný. Turkom sa dokonca podarilo vytlačiť aj francúzske vojská na základe Ankarskej zmluvy (1921). Súhrnne sa tieto boje za oslobodenie nazývajú aj Tureckou vojnou za nezávislosť.

Týmto sa v Turecku skončila éra vlády sultánov. Zároveň boli podložené základy na vznik samostatného tureckého štátu.²

¹ Metz Chapin, H.: *Turkey: A Country Study*. [2012-4-2]. Dostupné na internete <<http://countrystudies.us/turkey/>>

² HISTORY OF TURKEY: *The National War of Independence*. [2012-1-2]. Dostupné na internete <<http://www.historyofturkey.com/independence/>>

1.1.2 *Novodobá história krajiny*

29. októbra 1923 bola vyhlásená Turecká republika a za jej prezidenta bol jednohlasne zvolený Mustafa Kemal. Ismet Pasha (Ínönü) bol vymenovaný za prvého premiéra novovzniknutého štátu. Pod vládou Kemala sa Turecko začalo premieňať na moderný štát, viera a štátne záležitosti sa už nespravovali pod jedným riaditeľstvom. Medzi najvýznamnejšie reformy tejto revolučnej doby patrili nahradenie práva šaría občianskym zákonníkom v roku 1926, zákaz polygamie a uvedenie rozvodových záležitostí pod štátnu jurisdikciu sa stali prvými dôležitými krokmi v právach žien. Sekularizácia štátu znamenala zrušenie doložky k ústave, ktorá uvádzala, že islam je náboženstvom štátu a jej nahradenie doložkou o sekularizme štátu (1937).

Atatürkovicím nástupcom, po jeho smrti v roku 1938, sa stal bývalý premiér Ínönü. Za jeho vlády krajina nevstúpila do druhej svetovej vojny, aj keď bola skôr na strane USA a Británie. S Nemeckom krajina podpísala zmluvu, v ktorej sa strany zaväzovali na seba navzájom neútočiť, napriek tomu však krajina s Nemeckom diplomatické styky prerušila a vyhlásila mu v roku 1944 vojnu. Na konferencii v San Franciscu v apríli roku 1945 sa Turecko stalo spoluzakladateľom Organizácie spojených národov.³

Demokratická strana (DP) bola vytvorená v roku 1945 bývalými členmi vládnucej Ľudovej republikánskej strany (CHP) z dôvodu, že ich návrh na zmenu niektorých práv bol stranou zamietnutý. Už vo voľbách v roku 1950 DP suverénne porazila dovtedy vládnuce CHP a za prezidenta bol vymenovaný Celal Bayar. Vláda DP v krajine bola charakteristická posilňovaním spolupráce s USA tým, že bola zapojená do Trumanovej doktríny a Marshallovho plánu, stala sa členom NATO (1952) a poslala svoje vojenské jednotky do vojny v Kórei.

Výbor Národnej Jednoty (MBK), vytvorený revolučnými úradníkmi, vojenskou silou zvrhol 27. mája 1960 vládu krajiny kvôli jej politike, ktorá krajinu dostala do finančných ťažkostí a výrazne obmedzovala slobodu tlače. MBK vytvorila dočasnú vládu, pokiaľ sa nezvolí nová. Avšak hneď po svojom nástupe čelila ekonomickým problémom zanechanými zvrhnutou vládou. Generál Cemal Gürsel súčasne zastával funkciu prezidenta, premiéra a hlavy MBK. V nasledujúcich voľbách v roku 1961 vyhrala Strana spravodlivosti (AP), vytvorenie koalície s CHP však čoskoro opäť viedlo len k dočasnému režimu. Udalosť sa opakovala aj v roku 1964. V roku 1965 voľby suverénne vyhrala AP, podporovaná robotníkmi, roľníkmi, ako aj obchodníkmi a vytvorila vládu sama. V tomto období sa začala

³ Kreiser, K. – Neumann, Christoph K.: *Dějiny Turecka*. 2010. s.188-199

formovať myšlienka kooperácie medzi krajinou Európskou úniou, čo malo za následok uzavretie tzv. Ankarskej zmluvy v roku 1963 .

Študentské protesty v roku 1968 prerástli v teror, čo viedlo k vyhláseniu memoranda 12. mája 1971. Vláda vyhlásená v roku 1973, ktorej súčasťou bola CHP, bola nútená vojensky zasiahnuť na Cypre kvôli tomu, že turecké obyvateľstvo ostrova sa po zvrhnutí vtedajšej vlády stalo diskriminovanou menšinou a výzvy Turecka na zásah Veľkej Británie ostali nevypočuté. Po tomto zásahu sa názory naň líšili a vláda sa opäť predčasne musela ukončiť. Opätovné získanie moci stranou AP znamenalo, že vodca strany Süleyman Demirel dostal možnosť dve volebné obdobia po sebe zostaviť vládu. Ekonomická recesia a neutíchajúce protesty v krajine sa však vládne potlačiť nepodarilo.

12. septembra 1980 uchopila moc v krajine armáda a parlament aj vláda boli rozpustené, čo znamenalo ďalšiu dočasnú vládu. Predseda novovzniknutej Národnej bezpečnostnej rady (MGK), Kenan Evren, sa stal hlavou štátu. Vznikla nová ústava krajiny, ktorá bola referendum odsúhlasená 92 percentami a dovtedajšie politické strany sa stali zakázanými. Strana ANAP (Strana materskej krajiny) voľby roku 1983 vyhrala a činnosť Národnej Bezpečnostnej Rady bola formálne ukončená. Toto obdobie je význačné rezolútnymi reformami v ekonomickej oblasti, čo viedlo k zlepšeniu ekonomickej situácie, ale aj reformami politickými, ktoré výrazne zlepšili vzťahy s Európou a USA. Zrušený bol aj zákaz vzniku politických strán, uvalený predošlou vládou, čo podnietilo ich rozmach.

ANAP v roku 1987 voľby vyhrala a v roku 1989 bol za prezidenta zvolený Turgüt Özal. Predčasné voľby v roku 1991 vyhrala strana DYP (Strana správnej cesty) a pod vedením jej koalície sa pozícia krajiny posilnila najmä v čiernomorskom regióne začlenením do Čiernomorskej ekonomickej spolupráce (BSEC). Smrť Turgüta Özala v roku 1993 mala dopady na politickú stabilitu a na post prezidenta bol vymenovaný Süleyman Demirel. Tansu Çiller sa stala prvou ženskou premiérkou a na svojom poste zotrvala až do volieb v roku 1995. Necmetin Erbakan, ďalší premiér v poradí, odstúpil po tom, ako Národný bezpečnostný úrad v roku 1997 varoval, že nebezpečenstvo fundamentalizmu je čoraz vyššie.

Novozvolená vláda v roku 1999 pod vedením Bülenta Ecevíta zaviedla nové zákony týkajúce sa štátneho súdnictva. Vo februári 2001 sa krajina ocitla v zlej ekonomickej situácii a bola nútená zobrať si pôžičky od IMF a WB.⁴

3. novembra 2002 vyhrala voľby Strana spravodlivosti a rozvoja pod vedením Abdullah Güla. Ten bol ale nahradený v marci roku 2003 Recepom Tayyipom Erdoğanom, ktorý sa stal

⁴ Doğan, K.: *Turkey*. 2011. s.104-118

premiérom. Za Erdoganovej vlády sa vzťahy s európskou úniou začali zlepšovať. Erdoğan rokoval s premiérmi krajín Európskej únie a jeho hlavným cieľom bolo dosiahnuť prístupové rokovania krajiny do EÚ, čo sa stalo skutočnosťou na summite Európskej únie v Kodani v roku 2004 (schválenie kalendáru prístupových rokovaní). Okrem úspechov na Európskej scéne sa jeho vláde podarilo znížiť infláciu, rekordne zvýšiť exporty krajiny a významne zdvihnúť podiel turizmu na tureckej ekonomike. Právne a štrukturálne reformy boli zavedené najmä za účelom harmonizácie krajiny so štandardmi Európskej únie, ako aj za účelom splnenia potrieb moderného Turecka. Projekty na podporu a zlepšenie zdravia, poľnohospodárstva, vzdelania a pracovného života boli taktiež zavedené. V súčasnosti je prezidentom krajiny Abdullah Gül, minister zahraničných vecí predošlej Erdoğanovej vlády, Erdoğanova súčasná vláda bola vymenovaná Gülom v roku 2011 po vyhratých voľbách.

1.2 Obyvateľstvo krajiny

V období vzniku Tureckej republiky bola krajina domovom len pre približne 14 miliónov ľudí. Turecko bolo nerozvinutou krajinou s vysokou natalitou a úmrtnosťou. V nasledujúcich dekádach mala autoritatívna modernizácia Tureckého štátu výrazný dopad, ktorý viedol k populačnej explózii, typickej pre mnoho rozvíjajúcich sa krajín. Až do roku 1990 takmer každým rokom presahoval ročný rast tureckej populácie viac ako dve percentá; až v deväťdesiatych rokoch sa rast spomalil. Podľa Tureckého štatistického inštitútu, v roku 2011 mala krajina 74 miliónov obyvateľov, takmer päťkrát viac ako pri založení republiky. V zahraničí navyše žije 3,5 milióna Turkov, z toho 3 milióny v Európe, z čoho 1,7 milióna v Nemecku.⁵

Turecko je sedemnástou krajinou s najväčším počtom obyvateľov vo svete. 40 percent populácie tvoria ľudia v mladom veku, z čoho 70 percent má menej ako 15 rokov. 72 percent celkovej populácie má menej ako 32 rokov. Priemerná dĺžka života obyvateľa je 67 rokov.⁶

Rozdelenie populácie na území krajiny je úzko späté s topografickými podmienkami, úrodnosťou pôdy a zrážkovými podmienkami. Sídla sú rozmiestnené najmä na území európskej časti krajiny a v úrodných údoliach a nížinách v oblasti Marmarského, Aegeanského a Čierneho mora. Na tomto území, ktoré pokrýva približne 25 percent plochy

⁵ Kröhnert, S. – Skipper, S.: *Demographic Development in Turkey*. [2012-3-2]. Dostupné na internete <<http://www.berlin-institut.org/online-handbookdemography/turkey.html>>

⁶ tamtiež

krajiny žije takmer polovica obyvateľov.⁷ Hlavné mesto krajiny, Istanbul, je domovom pre približne 13 miliónov ľudí a priemerná hustota osídlenia krajiny sa nachádza na úrovni okolo 94 obyvateľov na km².

Údaje o národnostnom alebo etnickom zložení obyvateľstva neexistujú, pretože Turecko národné menšiny neuznáva, uznáva len menšiny náboženské. Približne 80 percent tvoria Turci, 17 Kurdi a ostatné 3 percentá sú rozdelené medzi menšiny Arménov, Albáncov, Gruzíncov, Bulharov a iných. 85 percent ľudí v Turecka považuje za svoj materinský jazyk Turečtinu a 13 percent Kurdštinu, alebo jazyk Zaza. Zazovia a Kurdi sú podľa prieskumu považovaní za najchudobnejších obyvateľov krajiny.⁸

Turecká populácia je islamská z 99,8 percent. Moslimovia sa delia na Sunnitov, ktorých je okolo 80 percent a Šítov, ktorých je v Turecku približne 20 percent.⁹ Podiel kresťanov a židov je veľmi malý a sústavne sa z roka na rok znižuje. Sekularizácia krajiny zavedená Atatürkcom znamená, že aj keď je v krajine pomerne veľký počet veriacich moslimov, štát presadzuje politiku voľného výberu náboženstva a islam neuprednostňuje.

1.3 Geografia a geografické regióny krajiny

Turecko je rozľahlá krajina, tvarom pripomínajúca obdĺžnik a má charakter poloostrova. Je umiestnená ako „most“ medzi juhovýchodnou Európou a Áziou. V skutočnosti krajina aj bola mostom pre pohyby masy ľudí v minulosti.

Šírka krajiny od východu na západ je približne 1600 km, z juhu na sever je to necelých 800 kilometrov. Plocha krajiny zaberá 779 452 km², z čoho 755 668 km² leží na ázijskom kontinente a 23 764 km² v Európe. Európska časť krajiny zaberá 3 percentá plochy, no napriek tomu ju obýva okolo 10 percent obyvateľstva a od ázijskej časti kontinentu je oddelená úžinou Bospor, Marmarským morom a úžinou Dardanely.¹⁰

⁷ Yenen, S.: *Population of Turkey*. [2012-3-2]. Dostupné na internete <<http://www.turkishodyssey.com/turkey/pop/pop.htm>>

⁸ Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky: *Turecko*. [cit. 2012-3-2]. Dostupné na internete <http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/%28vw_ByID%29/ID_733353A7613C1B19C125707A0044DA7A#bookZaklInfo>

⁹ Spirit Estoration: *Sunni and Shiite Muslims*. [2012-4-2]. Dostupné na internete <http://www.spiritrestoration.org/Church/Sunni_and_Shiite_Muslims.htm>

¹⁰ Metz Chapin, H.: *Turkey: A Country Study*. [2012-4-2]. Dostupné na internete <<http://countrystudies.us/turkey/22.htm>>

„Krajinu na severe ohraničuje Čierne more, na severovýchode hraničí s Gruzínskom a Arménskom, na východe s Azerbajdžanom a Iránom, z juhovýchodu so Sýriou a Irakom. Z juhozápadu a západu ho obmýva Stredozemné a Egejské more. Na severozápade hraničí s Gréckom a Bulharskom. Tri štvrtiny celkových hraníc Turecka tvorí more. Dôležitými miestami sú úžiny Bospor a Dardanely, ktoré krajina ovláda a tým má aj kontrolu nad námornou dopravou do Čierneho mora.“¹¹

Časť Turecka, ktorá sa nachádza v Európe je prevažne nížinatá a úrodná. Ázijská časť krajiny, Anatólia, pozostáva z veľkej náhornej pahorkatiny pokrývajúcej takmer celú kontinentálnu časť krajiny. Smerom na východ je krajina čoraz hornatejšou, východná časť krajiny je pokrytá pohoriami a nachádza sa tu najvyšší štít krajiny – Arat, pramene tu na zásobu vodou dôležité rieky Eufrat a Tigris. Pobrežné nížiny v tejto oblasti sú úrodné a bohaté na zeleň.¹²

Klimatické podmienky v krajine sú rozdielne v rôznych regiónoch Turecka, rozdiely sú badateľné najmä medzi pobrežnými oblasťami a vnútrozemím. Aegeanské a Stredozemné pobrežie majú chladné zimy bohaté na zrážky, kým letá sú zvyčajne suché. Pobrežie Čierneho mora je na zrážky najbohatšie a je jediným územím krajiny, kde sa zrážky vyskytujú celoročne. Vnútrozemie je prevažne klasického vnútrozemskeho charakteru, najmä Anatólia je význačná značnými rozdielmi v teplotách počas rôznych ročných období.

1.4 Turecké hospodárstvo

Turecká ekonomika sa transformovala v 90. rokoch 20. storočia zo štátom plánovanej na trhovo orientovanú ekonomiku. Už viac nemá status rozvojovej krajiny a ekonomický boom posledných rokov krajinu pozmenil. HDP krajiny sa od roku 2002 do roku 2011 takmer ztrojnásobil a v prvom štvrtroku 2011 bol dokonca zaznamenaný rast tureckej ekonomiky na úrovni 10,2 percent, čo je v danom období celosvetovo najvyšším číslom. Podľa odborníkov sa krajina do roku 2050 stane druhou najväčšou národnou ekonomikou v Európe po Nemecku a v celosvetovom meradle bude v ekonomickom raste na druhom mieste po Indii a Číne.¹³

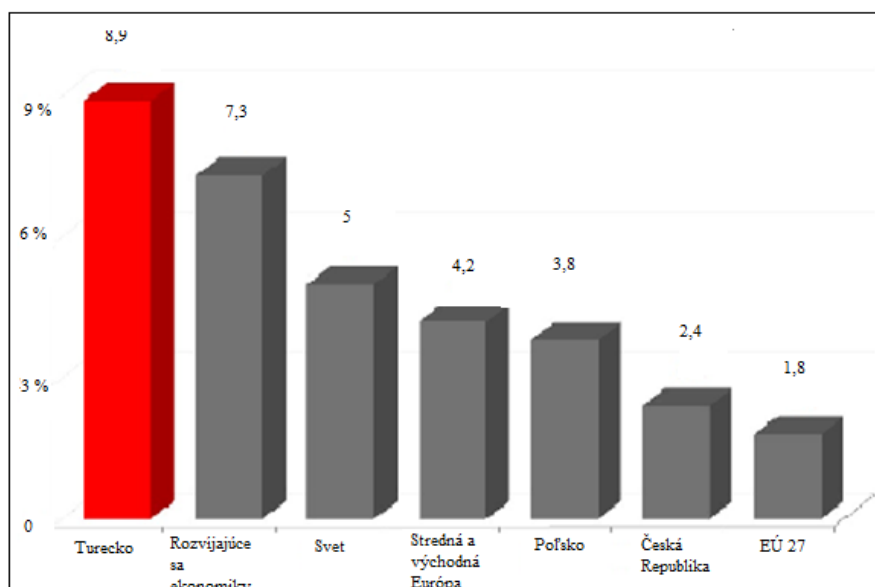
¹¹ Kučírek, T.: *Turecko – Geografia*. [cit. 2012-4-2]. Dostupné na internete <<http://www.blizkyvychod.eu/krajiny/turecko/geografia-turecko-krajiny/turecko-geografia/>>

¹² Earth snapshot: *Mountains and Plains of Turkey*. [2012-5-2]. Dostupné na internete <<http://www.eosnap.com/snapshots/mountains-and-plains-of-turkey/>>

¹³ UK Trade and Investment: *Turkey: Killer facst on Turkish economy*. [2012-5-2]. Dostupné na internete <<https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:mhkI0KSqd1EJ:212.137.70.163/export/countries/europe/southe rneurope/turkey/premiumcontent/>>

HDP krajiny v roku 2011 dosiahol 555,2 biliónov Eur. Turecko sa s týmto výsledkom umiestnilo na 17. mieste vo veľkosti ekonomiky na svete. Široko orientovaný priemyselný sektor (textil, automobilová výroba, elektronika, ťažké strojárstvo) sa na HDP krajiny podieľa 26,9 percentami. Prínos poľnohospodárstva sa nachádza okolo úrovne 9,2 percent, čo stále je pomerne vysoké číslo v porovnaní so zvyškom Európy. Najväčším podielom do HDP prispieva najmä sektor služieb a to až vo výške 63,9 percentami. Z hľadiska veľkosti HDP sú zo služieb najvýznamnejšie najmä turizmus a finančný sektor. Ak sa pozrieme na ukazovateľ HDP na obyvateľa, s úrovňou 14 600 USD sa krajina umiestňuje na 86. mieste, avšak aj tento ukazovateľ významne z roka na rok narastá.¹⁴

Graf č. 1 : Rast reálneho HDP v roku 2010

Zdroj: Invest in Turkey: *Economic Outlook*. [cit. 2012-5-2]. Dostupné na internete <<http://www.invest.gov.tr/en-US/turkey/factsandfigures/Pages/Economy.aspx>>

Kvôli svojmu permanentnému hospodárskemu rastu, krajina je atraktívnou investičnou destináciou aj pre európskych investorov. Nastolená ekonomická stabilita po kríze v roku 2001, reformy k otvorenému trhu a vysoký rastový potenciál viedli k značnému rastu zahraničných investícií, ktorých úroveň bola v roku 2007 na hranici 16 biliónov Eur. Hlavnými investormi sú Nemecko, Rakúsko, Francúzsko a Holandsko. Podľa Federálnej

¹⁴ Central Intelligence Agency: *Turkey: Economy*. [2012-5-2]. Dostupné na internete <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>>

zahraničnej kancelárie, viac ako 4300 nemeckých spoločností, alebo tureckých spoločností s nemeckou účasťou momentálne pôsobí v krajine.¹⁵

1.5 Vývoj vzťahov Európskej únie a Turecka

V roku 1946 sa krajina pridala na stranu západného tábora, aby sa stala súčasťou strategickej aliancie proti komunizmu. Takisto začlenenie do Marshallovho plánu napovedalo, že Turecko sa stáva súčasťou západného bloku. Týždeň po predložení Schumanovho plánu sa v Turecku konali prvé demokratické voľby. Dobré vzťahy so západnou Európou však pomohli Turecku zlepšiť svoje politické vzťahy aj s USA. Tento proces politickej demokratizácie a prozápadnej orientácie výrazne ovplyvnil budúci vývoj medzi európskym integračným procesom a krajinou samotnou.

Ako počiatok úsilia krajiny o zaradenie do európskych integračných zoskupení môžeme označiť september roku 1959, kedy Turecko požiadalo o asociované členstvo v Európskom hospodárskom spoločenstve (EHS). Nasledujúce rokovania medzi stranami vyústili 12. septembra 1963 v tzv. Ankarskú zmluvu, ktorá vstúpila do platnosti v decembri roku 1964 a prvý krát je v nej spomenutá colná únia, ktorá mala byť vytvorená v troch štádiách a mala slúžiť ako nástroj k úplnej integrácii medzi Tureckom a Európskou integráciou. Ankarská zmluva mala za cieľ progresívny vývoj colnej únie, čo malo zbližovať hospodárske a obchodné vzťahy krajiny a EHS.

Prvý finančný protokol, ktorý pokrýval roky 1963-1970, bol vytvorený ako nástroj na pôžičky pre krajinu od EHS a jeho celková hodnota bola 175 miliónov ECU, čo viedlo k zvýšenému podielu EHS na tureckom importe z hodnoty 29 percent v roku 1963 na 42 percent v 1972. Napriek tomu však tieto pôžičky zaostali za očakávaniami.¹⁶

Ankarská zmluva síce zahrnovala voľný pohyb tovarov, fyzických osôb, služieb a kapitálu medzi stranami, ale krajina v nej do rozhodovacieho procesu EHS zapojená nebola. Colná únia, ktorá mala byť založená, mala zrušiť tarify a kvantitatívne bariéry medzi

¹⁵ Metrogroup: *Turkey Economy*. [2012-7-2]. Dostupné na internete <http://www.metrogroup.ro/internet/site/ts_turkey/node/234886/Lro/index.html>

¹⁶ Ministry for EU Affairs: *History of Turkey- EU Relations*. [2012-11-2]. Dostupné na internete <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=111&l=2>>

stranami, mal v nej byť prijatý Spoločný colný sadzobník na importy z tretích krajín a jej snahou bola harmonizácia vo všetkých možných oblastiach vnútorného obchodu.

Dodatočný protokol z 13. novembra 1970 poskytol Turecku veľké výhody na export poľnohospodárskych výrobkov do Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Aj keď iní producenti poľnohospodárskych výrobkov ako Grécko, Španielsko a Portugalsko sa neskôr stali členmi EHS, krajina až dodnes ostáva jedným z najprivilegovanejších obchodných partnerov. Ak by bol tento protokol zavedený do platnosti celý, do doby 22 rokov by bol kompletne zavedený voľný pohyb tovarov a služieb a plná harmonizácia tureckej legislatívy s legislatívou EHS.

24. januára 1980 Turecko zaviedlo liberalizačné reformy v ekonomike, začalo sa orientovať na export a krajina sa tak premenila na trhom riadenú ekonomiku.¹⁷ Okrem toho ekonomický rozvoj a voľby s viacerými politickými stranami v krajine zlepšili vonkajšie vzťahy s EHS. V dôsledku tohto pozitívneho vývoja krajina požiadala o plné členstvo v EHS, keďže článok 237 Zmluvy o EHS povoľuje ktorejkoľvek európskej krajine o toto členstvo požiadať. Rada tureckú žiadosť posunula Komisii, aby tá mohla vyjadriť názor. Rozhodnutie vlastne zvýraznilo fakt, že Turecko je vhodným kandidátom, no napriek tomu bolo v tomto rozhodnutí vyjadrené, že pre toto rozšírenie je potrebné počkať na výhodnejšie podmienky. Ďalším dôvodom bolo dokončovanie jednotného trhu v európskej integrácii, čo vylučovalo možnosť jej súčasného rozšírenia. Aj keď turecká žiadosť svoj účel nespĺnila, pričínala sa o ešte užšie vzťahy medzi krajinou a európskym integračným procesom, čo viedlo k urýchleniu rokovaní o vytvorení colnej únie.¹⁸

Turecko sa napokon rozhodlo dokončiť s EHS colnú úniu a rozhovory medzi stranami boli zahájené v roku 1994. Rada pre pridruženie Turecka k EÚ bola tvorená ministrami zahraničných vecí Turecka a pätnástich členských krajín EÚ a výsledkom rokovaní tejto rady bolo vytvorenie colnej únie medzi Tureckom a Európskou úniou na priemyselné a spracované poľnohospodárske tovary k 31. decembru 1995. Keďže však krajina nedodržiavala potrebné opatrenia v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky, poľnohospodárstvo do colnej únie zahrnuté nebolo. Navyše ani pracovná sila, služby a kapitál sa predmetom colnej únie zatiaľ nestali.

¹⁷ Kurtaran, G.: *Economists discuss milestone of the Turkey's market economy*. [2012-11-2]. Dostupné na internete <<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=economist-discuss-mile-stone-of-turkeys-market-economy-2011-01-25>>

¹⁸ Ministry for EU Affairs: *History of Turkey- EU Relations*. [2012-11-2]. Dostupné na internete <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=111&l=2>>

Ďalším významným milníkom vo vzťahu Turecka a Európskej únie bola tzv. "Agenda 2000: Pre silnejšiu a širšiu úniu" z 16. júla 1997, v ktorej komisia krajinu z rozširovacieho procesu vylúčila aj napriek tomu, že v tejto správe bolo uvedené že súčasná colná únia medzi stranami fungovala uspokojivo. Namiesto udelenia kandidátskeho štatútu bola krajina začlenená do kategórie, ktorá musí implementovať tzv. „európsku stratégiu“, čo ju napokon dovedie k neskoršiemu členstvu.¹⁹ Tento výsledok sa v krajine stretol so sklamaním a frustráciou, mnoho Turkov bolo presvedčených, že Turecko ako moslimský štát nikdy nebude prijaté do "kresťanského klubu". Frustráciu ešte zhoršilo prijatie Cypru za kandidátsku krajinu, s ktorým viedlo Turecko dlhé roky územné spory.

V prospech Turecka však náhle zahrlo viacero faktorov. USA vyjadrili nespokojnosť nad správaním sa Európy významnému NATO partnerovi. Zmena vládnucej Strany kresťanských demokratov na koalíciu Stranu sociálnych demokratov a Zelených v Nemecku a súčasné nemecké predsedníctvo v Európskej rade výrazne pomohli k začleneniu tureckej otázky do agendy Európskej rady v Cologni 3. a 4. júla 1999. V októbri tohto roku Komisia vydala Správu o prograse ohľadom Turecka, v ktorej navrhovala, že krajine by mal byť zaručený prístupový status a Európsky parlament vydal všeobecne podporujúcu rezolúciu na turecké pričlenenie. Na stretnutí Európskej rady v decembri roku 1999 bolo Turecko oficiálne uznané za kandidátsku krajinu.²⁰

„Európska rada víta pozitívny vývoj v Turecku, tak ako je uvedené v správe komisie o napredovaní, ako aj úmysel krajiny pokračovať v reformách na zosúladenie s Kodanskými kritériami. Turecko je kandidátsky štát predurčený pripojiť sa k Únii na základe rovnakých kritérií ako ostatné štáty. ...“²¹

Zlepšenie vzťahov Turecka a Grécka v dôsledku gréckej pomoci pri zničujúcom zemetrasení v Turecku v auguste roku 1999 zohralo taktiež významnú rolu v zmene stanoviska Európskej únie.

Po Európskom summite v Helsinkách bol Európskou radou vypracovaný tzv. Dokument prístupového partnerstva, ktorý bol prijatý 8. marca 2001. Tento dokument hovorí o hlavných povinnostiach krajiny, ktoré musia byť splnené, aby Turecko mohlo prijať právny poriadok EÚ. Načrtol krátkodobé a strednodobé ciele pre každú kapitolu právneho poriadku EÚ, ktorá sa mala týkať krajiny. Tento dokument mal byť každoročne aktualizovaný a dopĺňaný.

¹⁹ European Commission: *Agenda 2000 for a stronger and wider Union*. 1997. s.46

²⁰ Aybey, A.: *TURKEY AND THE EUROPEAN UNION RELATIONS: A HISTORICAL ASSESSMENT*. 2004. s. 31

²¹ European Council: Helsinki European Council Presidency Conclusions: *Preparing for Enlargement*. 1999

Prakticky sa jednalo o návod, ako sa má Turecko vyvíjať, aby sa do EÚ dostalo. Ako odpoveď na tento dokument z tureckej strany môžeme považovať tzv. Národný program, ktorý krajina vytvorila aby zadával vládě úlohy v súlade s Dokumentom prístupového partnerstva. V roku 2002 sa navyše do vlády dostala strana AKP na čele s premiérom Erdoganom. Od tejto doby sa začali v Turecku veľké reformy. Vláda krajina pravidelne sledovala ročné Správy o pokroku k vstupu, založené na Kodanských kritériách, vydávané Európskou komisiou. Počas priebehu reforiem sa krajina rozhodla pre cestu tzv. „harmonizačných balíčkov“, ktoré označovali rôzne zmeny v legislatíve, vytvárali k nej dodatky a boli koncipované tak, aby zahŕňali viac legislatívnych oblastí naraz. Prvé dva harmonizačné balíčky priniesli dodatky k slobode slova a zhromažďovania sa. Tretí balík zakázal trest smrti a zrušil zákaz vysielania a vzdelávania v iných jazykoch, napríklad v kurdštine. Ďalšie dôležité balíčky obsahovali dodatky v oblasti Národnej bezpečnostnej rady a ich výsledkom bolo významné zredukovanie veľkosti armády, čo sa často označuje ako „civilizácia Národnej bezpečnostnej rady“. ²²

Okrem ôsmich harmonizačných balíčkov, ktoré boli vládou odsúhlasené a následne zavedené od roku 2002 do 2004, bolo v tomto období vytvorených mnoho významných dodatkov k ústave (právo na súkromie, právo na spravodlivý súdny proces, atď.) a bolo zavedené množstvo zákonov (nový trestný zákonník, zákon o prístupe k informáciám, atď.).

V máji 2004 sa Európska únia rozšírila o ďalších 10 členov, vrátane Cypru. V decembri 2004 Európska rada, aj napriek tomu že Turecko neplnilo všetky povinnosti colnej únie, jednohlasne vyhlásila, že krajina spravila dosť veľký pokrok v legislatívnom procese, ekonomickej stabilite a v súdnych reformách na to, aby s ňou do roka mohli byť zahájené prístupové rozhovory. Európsky parlament jednoznačne toto rozhodnutie rady podporil.

Tým, že Turecko neuznávalo suverenu Cypru, nemalo a ani neplánovalo s ním nadviazať diplomatické styky, si táto krajina vyslúžila „napomenutie“ od Rady EÚ so znením, že Cyprus je členom EÚ a uznanie všetkých členských štátov je podmienkou v prístupovom procese. Napriek týmto prekážkam sa Rada Európskej únie 3. októbra 2005 rozhodla pristúpiť k negociačnému rámcu a tým otvorila formálne prístupové rozhovory. Avšak spôsob formulovania rámca nezaručoval, že sa napokon Turecko členom EÚ stane. ²³

Cyprus ako členská krajina Európskej únie nesúhlasil s otvorením prvej z 35 kapitol rokovaní, kým Turecko neuzná všetky členské štáty Európskej Únie. Správa vtedajšieho Európskeho predsedníctva varovala krajinu, že tento problém je veľmi závažný a krajina si

²² Worldbank: *Contract Enforcement and Judicial Systems in Central and Eastern Europe*. 2005. s.4

²³ Morelli, V.: *European Union Enlargement: A Status Report on Turkey's Accession Negotiations*. 2011. s 3

ním sama bráni v postupe prístupových rozhovorov. Ankara odpovedala, že colnú úniu pre gréckych Cyperčanov neotvorí, pokiaľ tureckým Cyperčanom nebude poskytnutá sľúbená finančná pomoc (bola blokovávaná Cyprom). V septembri roku 2006 sa ku kritike voči krajine pridal aj Európsky parlament vydaním Správy o tureckom pokroku k členstvu. Okrem toho, že v tejto správe sa spomína, že v krajine sa spomalili reformy ohľadom nezávislosti súdnictva, vynútiteľnosti práva a slobody slova, cyperská problematika je v nej okomentovaná, že uznanie všetkých členských štátov, vrátane Cypru, je bezpodmienečným komponentom prístupového procesu.²⁴

Neuznaním Cypru sa čoraz viac začali vynárať argumenty voči vstupu Turecka do Európskej Únie. Podľa mnohých tureckých odborníkov stanovil Európsky summit v decembri roku 2006 krajine ultimátum v zmysle, že do decembra 2009 krajina má splniť záväzky vyplývajúce z Dodatočného protokolu (ten sa týkal uznania všetkých členských štátov) k Ankarskej zmluve. Okrem toho sa v tomto roku rozhodlo, že pokiaľ sa krajina neurobí kroky vpred vo vzťahu s Cyprom, žiadna kľúčová kapitola *acquis-u* otvorená nebude. Ašpirácie krajiny na vstup boli teda značne podmienené vzťahom krajiny k Cypru. V roku 2007 boli otvorené 3 dodatočné kapitoly *acquis-u* a Európska únia stanovila merítka pre otvorenie ďalších 14 kapitol. V decembri 2007, Rada Európskej únie vo svojich záveroch uviedla spokojnosť s vyriešením politickej a ústavnej krízy v krajine (v danom roku v krajine prebehli problémové voľby) a uviedla, že dané udalosti svedčia o demokratických princípoch. Zároveň však opäť vyjadrila ľútosť nad tým, že vo vzťahu k Cypru sa dostatočný pokrok nekonal.²⁵

Rok 2008, napriek zložitej politickej situácii v krajine a prepuknutiu globálnej ekonomickej krízy, Európska únia s krajinou otvorila 6 dodatočných kapitol *acquis-u*. Kľúčové kapitoly týkajúce sa energetickej oblasti, vonkajších vzťahov ostali neotvorené, napriek snahe Francúzska, ako predsedajúcej krajiny rady, otvoriť kapitolu v energetickej oblasti.

V marci roku 2009 narazila krajina na prekážku v Európskom parlamente, keď boli prijaté rezolúcie špeciálnych reportérov Európskeho parlamentu. Bolo v nich uvedené, že v Turecku bolo zaznamenané dlhodobejšie spomalenie reforiem. Ďalej sa v nich písalo o pretrvávajúcich problémoch s Cyprom a krajina bola vyzvaná, aby z Cypru svoje vojenské jednotky stiahla.

²⁴ Európsky parlament: *EP kritizoval Turecko za spomalenie reforiem*. [2012-13-2]. Dostupné na internete <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20060922IPR10896+0+DOC+XML+V0//SK>>

²⁵ Morelli, V.: *European Union Enlargement: A Status Report on Turkey's Accession Negotiations*. 2011. s.5

K colnej únii Turecka vo vzťahu k Cypru sa tieto správy vyjadrili v zmysle, že nesplnenie tureckých záväzkov do decembra 2009 bude mať vážne dopady na rokovací proces.²⁶ Rok 2009 ďalej nepriniesol žiadne výrazné zmeny vo vzťahu krajiny a Európskej únii.

V roku máji roku 2010 sa stretli Európsky komisár pre rozširovanie Európskej únie Stefan Füle a turecký zástupca pre záležitosti Európskej únie Egemen Bagis aby zhodnotili vzťahy Európskej Únie a Turecka. Ako hlavné body v ktorých musí Turecko urobiť pokrok boli určené boj proti korupcii, sloboda slova a vierovyznania a pokračovanie v reforme súdnictva. V novembrovej výročnej správe Európskej komisie boli spomenuté pokroky, ale aj zaostávanie krajiny v oblastiach, ktoré Füle a Bagis určili za dôležité, ako aj v oblastiach vzťahov s Cyprom. V záveroch Európskej rady z konca roka sa neuvádza nič, čo by už dovtedy nebolo známe. Kritika Európskeho parlamentu z marca roku 2011 sa opäť sústredila na vzťahy s Cyprom, najviac však vyjadrovala nespokojnosť so slobodou tlače, na čo premiér Erdogan reagoval tým, že spochybnil kompetenciu hodnotiteľov (vybraných členov Európskeho parlamentu) krajiny. Po plnom prepuknutí menovej krízy v Európskej únii sa už neotvorili žiadne kapitoly. Voľby v krajine v roku 2011 sa opäť podarilo vyhrať strane AKP, čo znamená, že Erdogan a aj Gül ostanú vo svojich pozíciách aj naďalej. V júny 2011 Erdogan založil Ministerstvo pre veci Európskej únie a do jeho čela bol postavený Egemen Bagis.²⁷

²⁶ Európsky parlament: Chorvátsko, Turecko a Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko: na ceste do EÚ?. [2012-14-2]. Dostupné na internete <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20090310IPR51427+0+DOC+XML+V0//SK>>

²⁷ Morelli, V.: *European Union Enlargement: A Status Report on Turkey's Accession Negotiations*. 2011. s.11

2 Prekážky vstupu Turecka do Európskej únie

2.1 Negociačný rámec

3. októbra 2005 Európska únia rozhodla o začatí prístupových konaní Turecka na základe prijatého negociačného rámca. Obsahovo sa negociačný rámec skladá z troch, respektíve štyroch častí. Nasledujúca časť podkapitoly je spracovaná podľa tohto rámca.²⁸

Prvá časť negociačného rámca sa zaoberá princípmi, akými budú rokovania medzi stranami spravované. Je v nej uvedené, že rokovania budú závisieť od vývoja krajiny v splňovaní požiadaviek na členstvo. Predsedníctvo Komisie bude informovať Radu o tomto prograse. Únia bude posudzovať, nakoľko sa krajine darí plniť požiadavky. Do úvahy budú brané najmä Kodanské kritériá ako aj kapacitné možnosti Únie. Európska Únia očakáva vývoj v princípoch spravodlivosti, demokracie, rešpektovania ľudských práv a základných slobôd. Komisia bude progres krajiny pravidelne hodnotiť a informovať Radu. Pri vážnom porušení spravodlivosti, demokracie, základných ľudských práv a pod., budú rokovania zastavené Komisiou, alebo ak o to požiada aspoň tretina členských štátov. Ako základné evaluačné oblasti boli v tejto časti negociačného rámca stanovené: Kodanské kritériá, dobré susedské vzťahy a mierové riešenie susedských sporov, zlepšenie vzťahov s Cyprom vedúce k jeho uznaniu, atď.

V druhej časti rámca je opísaný predmet negociácií. Turecko bude musieť prijať práva a povinnosti systému Únie a jej inštitucionálny rámec, ktorý je známy pod názvom *acquis* Európskej Únie. Vo všetkých oblastiach *acquis-u* musia byť pred vstupom do Únie prítomné inštitúcie, manažment a administratívne a súdne systémy korešpondujúce so štandardmi Únie na národnej, ako aj regionálnej úrovni. Okrem toho sa v tejto časti spomína aj účasť krajiny na hospodárskej a menovej únii po prípadnom rozhodnutí Rady o členstve krajiny v Únii a po splnení potrebných podmienok.

Treťou časťou rámca je rokovací proces. Podľa neho bude predmet rokovaní prerokúvaný na medzivládnych konferenciách za účasti zástupcov všetkých členských štátov a zástupcov Tureckej republiky. Komisia vykoná tzv. „screening“, alebo skúmanie *acquis-u* a rozloží ho na viacero kapitol, z ktorých každá pokryje špecifickú oblasť. Aj keď sa v niektorých kapitolách dosiahne uzavretie, nebude môcť byť považované za konečné. Pokým sa neuzavrú

²⁸ Európska rada: *Negotiating framework*. [2012-15-2]. Dostupné na internete <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/st20002_05_tr_framedoc_en.pdf>

všetky kapitoly. Na základe pravidelných správ Komisie bude Rada určovať ciele pre potenciálne uzavretie jednotlivých kapitol, prípadne pre začatie nových kapitol. Rýchlosť implementácie *acquis-u*. Od krajiny budú vyžadované detailné správy o plnení jednotlivých požiadaviek *acquis-u*. Ak po uzavretí kapitoly krajina požiadavky Únie plniť nebude, Komisia môže navrhnúť znovuotvorenie kapitoly.

V prílohe tohto rámca je vymenovaných 35 kapitol *acquis-u* Európskej Únie. Príloha č 1.

Od zavedenia negociačného rámca v roku 2005 až po súčasnosť bola krajina s Európskou úniou schopná otvoriť len 13 z 35 kapitol *acquis-u* a predbežne uzavrieť len jednu.²⁹ Kapitola týkajúca sa vedy a výskumu bola otvorená a predbežne uzavretá v júny roku 2006. Medzi ďalšie kapitoly ktoré boli otvorené patria kapitoly: Podnikanie a priemyselná politika, Finančná kontrola, Štatistika, Ochrana spotrebiteľa a zdravie, Trans-európske siete, Voľný pohyb kapitálu, Právo duševného vlastníctva, Firemné právo, Informačná spoločnosť a média, Dane, Životné prostredie, Bezpečnosť potravín, veterinárna a fytosanitárna politika.³⁰

Európskou radou zmrazené boli v decembri 2006 rokovania v 8 kapitolách (Voľný pohyb tovarov, Právo na zriaďovanie a voľný pohyb služieb, Finančné služby, Rozvoj poľnohospodárstva a vidieka, Rybolov, Dopravná politika, Colná únia a Vonkajšie vzťahy) z dôvodu, že Turecko nezaviedlo Dodatočný protokol. Až pokým Dodatočný protokol nebude krajinou splnený (myslí sa tým zapojenie Cypru do colnej únie), žiadna zo spomínaných kapitol otvorená nebude a rokovania v žiadnej inej kapitole uzavreté nebudú.³¹

2.2 Sporné oblasti vo vzťahu EÚ a Turecka

2.2.1 Geografická dilema

Jedným zo základných otáznikov v otázke vstupu Turecka do Európskej únie je nepochybne geografický aspekt. Na území európskeho kontinentu sa podľa rôznych zdrojov nachádza len 5-9 percent celkovej rozlohy krajiny.³² Ak geografia a geografická definícia Európy je jediným rozhodujúcim faktorom, potom nie je rozumné tvrdiť, že týchto pár

²⁹ Küçükkoşum, S.: *Ankara unenthusiastic on new EU chapters*. [2012-15-2]. Dostupné na internete <<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=ankara-unenthusiastic-on-new-eu-chapters-2011-11-21>>

³⁰ Arisan, N. – Erlep, A.: *The State of Turkey EU Negotiations*. In: *Mediterranean Politics: Turkey-Balkans*.

³¹ Republic of Turkey Ministry of Economy: *Turkey-EU Association Relationship, Customs Union and Accession Process*. [2012-17-2]. Dostupné na internete <<http://www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=countriesandregions®ion=8>>

³² Gazdová, V.: *TURECKO A JEHO VSTUP DO EURÓPSKEJ ÚNIE*. In: *ROZŠIROVANIE, BEZPEČNÉ A PROSPERUJÚCE SUSEDSKÉ PROSTREDIE EÚ*. s.36

percent oprávňuje krajinu na prijatie do európskej integrácie. Bývalý francúzsky prezident Valéry Giscard d'Estaing v roku 2002 vyhlásil, že prijatie Turecka do Európskej únie by znamenalo jej koniec a uviedol, že jeho (pozn.: poukazoval na Turecko) hlavné mesto neleží v Európe, 95 percent jeho populácie žije mimo Európy, nie je to Európska krajina.³³

Napriek tomu však má Turecko pre Európu značný geografický význam a neprijatie krajiny do integrácie výlučne z geografických dôvodov nie je celkom rozumné, aj keď odporcovia tvrdia že koncepcia Európskej integrácie by sa začlenením štátu, ktorý fyzicky nie je súčasťou Európy, stratila. Ani v Rímskej zmluve nie je zakotvené, že krajina musí byť 100 percentne európska na to aby mohla byť členom Európskej únie.³⁴ Hlavnou prednosťou je fakt, že krajina leží na križovatke medzi Európou a Áziou, v mieste kde sa stretávajú dve kultúry a náboženstvá.

Začlenenie krajiny do integrácie by malo pozitívny efekt aj v zmysle, že strategické úžiny Bospor a Dardanely by mohli byť využívané Úniou. „Tie (pozn.: úžiny) predstavujú dôležitú komunikačnú trasu exportu energetických surovín z Kaukazu a Ruska a pobrežie Turecka predstavuje vyústenie prepravy ropy a zemného plynu z vnútrozemia“.³⁵

2.2.2 *Migračná hrozba alebo demografická potreba*

Migrácia z chudobných, menej rozvinutých a nestabilných krajín smerom k bohatým, demokratickým a rozvinutým štátom s dobrými životnými podmienkami je fenomén, ktorý je vo svete pretrvávajúcim už stáročia. Začiatky tureckej emigrácie do Európy sú spojené najmä s podpisom zmluvy o zamestnávaní tureckej pracovnej sily medzi rozvíjajúcim sa Západným Nemeckom a Tureckom v roku 1961. Pred päťdesiatimi rokmi sa však Nemci ani Turci nezaujímalí o problémy spojené s integráciou, keďže sa nepredpokladalo, že Turci v krajine ostanú aj po vypršaní ich pracovných zmlúv. Do obdobia ropnej krízy v roku 1973 ponuku práce využilo okolo 710 000 Turkov. Po tejto kríze sa tisíce Turkov vrátili domov, no mnohí

³³ BBC NEWS: *Turkey entry 'would destroy EU'*. [2012-17-2]. Dostupné na internete <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2420697.stm>>

³⁴ Paksoy, F. A.: *MAPPING TURKEY BETWEEN TWO CONTINENTS: GEOGRAPHICAL AND CULTURAL DISCUSSIONS REGARDING TURKEY'S EU BID, AND THE PRACTICAL ANALYSIS OF TURKEY'S POSITION USING THE EXAMPLE OF THE UK*. [cit. 2012-17-2]. Dostupné na internete <<http://cim.anadolu.edu.tr/pdf/2009/14.%20Alaaddin%20F.%20PAKSOY.pdf>>

³⁵ Gazdová, V.: *TURECKO A JEHO VSTUP DO EURÓPSKEJ ÚNIE*. In: ROZŠIROVANIE, BEZPEČNÉ A PROSPERUJÚCE SUSEDSKÉ PROSTREDIE EÚ. s.36

namiesto toho do Nemecka priniesli svoje rodiny a tým zapríčinili masívny nárast tureckej populácie v krajine.³⁶

V súčasnosti v krajine žijú okolo 3 milióny Turkov, z ktorých len malý zlomok má nemecké občianstvo.³⁷ Okrem Nemecka žije najvyšší počet tureckých imigrantov vo Francúzsku a Holandsko, v ktorých v súčasnosti žije približne po 300 000 tureckých imigrantov a ich potomkov.³⁸

Okrem emigrácie z Turecka, krajina sa stala tranzitnou krajinou pre migráciu prisťahovalcov z východných krajín, akým sú napríklad Afganistan, Bangladéš, Irak, Irán a Pakistan, čo jej pridáva na zlej povesti v migračnej otázke. Všeobecné poňatie problematiky hraníc Európskej únie a Turecka je v Európe nepriaznivé, pretože nepravidelné migračné toky z tejto hranice sú vnímané ako vymknuté z pod kontroly. Navyše sú tieto argumenty posilňované rečami európskych politikov o „invázii“ migrantov z Turecka, čo by mohlo mať vážne dopady na európsku identitu, najmä kvôli náboženským dôvodom.³⁹

Vo februári roku 2012 začalo Grécko na hranici s Tureckom budovať plot z ostnatého drôtu, čím chcelo dať najavo že sa obáva toho, že by sa mohlo stať tranzitnou krajinou, keďže migranti z Turecka pokračujú vo svojej ceste do Európy cez Grécko. Tento krok však bol odsúdený Organizáciou spojených národov, ktorá tvrdí, že už aj tak náročná cesta emigrantov sa stane ešte nebezpečnejšou.⁴⁰ Aj z tohto príkladu môžeme vydedukovať zreteľné obavy Európanov z migrácie.

Na druhej strane sa ale podľa demografických údajov Európa musí spoliehať na cudzie pracovné sily, keďže jej obyvateľstvo starne. Podľa štatistických údajov, ak obyvateľstvo Európskej únie rozdelíme na tri vekové kategórie (0-25, skupina stredného veku, 50+) a v nich porovnáme počty obyvateľov za roky 1980 a 2000, starnutie obyvateľstva je neprehliadnuteľné. Na vekovú skupinu 0-25 ročných pripadalo v roku 1980 38 percent obyvateľstva, pokým v roku 2000 to bolo už len 29 percent. Vyššie vekové skupiny za rovnaké časové obdobie narástli na počte a do roku 2020 sa má tento trend ešte zosilniť.⁴¹

³⁶ The Local: *Germany looks back at 50 years of Turkish immigration*. [2012-20-2]. Dostupné na internete <<http://www.thelocal.de/society/20111026-38441.html>>

³⁷ Reimann, A.: *Turkish Prime Minister in Berlin- Erdogan Escalates Germany Criticism*. [2012-20-2]. Dostupné na internete <<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,795423,00.html>>

³⁸ Jung, D. – Raudvere, C.: *Religion, politics, and Turkey's EU accession*. 2008. s.203

³⁹ İçduygu, A.: *Europe, Turkey, and International Migration: An Uneasy Negotiation*. [2012-20-2]. Dostupné na internete <<http://www.eui.eu/Documents/RSCAS/Research/MWG/201011/01-26-Icduygu.pdf>>

⁴⁰ EUBusiness: *Greece starts building border fence with Turkey*. [2012-23-2]. Dostupné na internete <<http://www.eubusiness.com/news-eu/greece-immigration.f00/>>

⁴¹ Bal, I. – Laciner, S. – Özcan, M.: *European Union with Turkey: The possible impact of Turkey's membership on the European Union*. s. 98-102

Turecko však svojim demografickým trendom smeruje opačným smerom. V dynamickej a produktívnej vekovej kategórii (25-49 roční) bude krajina do roku 2020 disponovať 40 percentami svojej populácie, pokým v roku 2000 to bolo len 36 percent. To krajine dáva výhodu v zmysle obrovskej demografickej výhody oproti Európe.⁴²

Tabuľka č.1 : Vekové skupiny v percentuálnom rozdelení v Európskej únii

<i>Rok/ Vek</i>	pod 15	15-24	25-49	50-64	65-79	80+
1980	21,8 %	15,8 %	32,9 %	15,6 %	11,5 %	2,4 %
2000	16,8%	12,4 %	37,0 %	17,5 %	12,6 %	3,7 %
2020	13,1%	10,3 %	31,7 %	22,5 %	15,8 %	6,6 %

Zdroj: Bal, I. – Laciner, S. – Özcan, M.: *European Union with Turkey: The possible impact of Turkey's membership on the European Union*. s.99

Tabuľka č.2: Vekové skupiny v percentuálnom rozdelení v Turecku

<i>Rok/ Vek</i>	pod 15	15-24	25-49	50-64	65-79	80+
1980	40,5 %	19,9 %	27,5 %	8,4 %	3,7 %	0,7 %
2000	29,3 %	20,1 %	35,6 %	9,8 %	5,1 %	0,9 %
2020	20,52 %	14,54 %	39,36 %	16,41 %	7,30 %	1,86 %

Zdroj: Bal, I. – Laciner, S. – Özcan, M.: *European Union with Turkey: The possible impact of Turkey's membership on the European Union*. s.99

Ak si chce Európska únia zachovať svoju produktivitu, je pre ňu nevyhnutné zamyslieť sa nad pracovnou silou, ktorou Turecko disponuje. Navyše sa neustále zvyšuje počet európskych dôchodcov a znižuje sa percento pracovnej sily, ktorá dôchodky vlastne platí. Odporcovia blokovania vstupu krajiny do Európskej únie tvrdia, že prijatím Turecka do svojich radov by tak Európska únia svoj demografický problém vyriešila a veľkosť populácie Turecka by bol jedným z najpozitívnejších faktorov vstupu. Výzvou však ostáva kvalifikácia pracovnej sily. Ak chce Európa od krajiny kvalifikovanú pracovnú silu, musí urobiť včasné investície do vzdelania mladých ľudí v Turecku.

⁴² Bal, I. – Laciner, S. – Özcan, M.: *European Union with Turkey: The possible impact of Turkey's membership on the European Union*. s. 98-102

2.2.3 *Kurdská menšina*

Od nepamäti sú Kurdi na stredom východe najväčšou etnickou skupinou a tvoria 10,6 percent obyvateľstva Turecka.⁴³ Nemajú vlastný štát a sú roztrúsení vo viacerých krajinách tejto oblasti. Kurdi v Turecku obývajú najmä juhovýchodnú časť. Súčasná Kurdská situácia je zakorenená v rozdelení bývalej Osmanskej ríše Veľkou Britániou a Francúzskom po Prvej svetovej vojne.⁴⁴

Na to, aby sme mohli analyzovať Turecko a Kurdsú menšinu vo vzťahu k Európskej únii, musíme aspoň v krátkosti načrtnúť vzťah Turecka a kurdskej menšiny. „Situácia Kurdov v tomto období od vzniku Tureckej republiky kopírovala do značnej miery situáciu v krajine. Kým jeden prevrat im naskytl šancu na zmenu k lepšiemu, výsledkom ďalšieho bolo ich vyvražďovanie. Kým výsledkom jednej zmeny bolo zastúpenie v regionálnych štruktúrach, iná, naopak, spôsobila zrážky medzi kurdskými povstalcami a štátnou mocou.”⁴⁵ Konflikt bol zapríčinený najmä potláčaním základných ľudských slobôd voči Kurdom. Zákaz vyučovania v inom ako Tureckom jazyku, zákaz používania kurdskeho jazyka, zákaz činnosti kurdských politických strán a združení pretrvávali celé 20. storočie s malými výnimkami, kedy sa Kurdom podarilo presadiť aspoň niektoré základné práva. Jedným z najdôležitejších krokov proti Kurdom bolo vydanie novej štátnej ústavy v roku 1982, ktorá Kurdom anulovala aj tie turecké ústupky, ktoré boli garantované v ústave z roku 1961. Od roku 1984 po rok 1999 sa medzi týmito stranami odohrával vojenský konflikt, ktorý si vyžiadaval 40 000 ľudských životov.⁴⁶

V rámci proeurópskeho reformného procesu sa vláda krajiny postavila ku kurdskej otázke z mierového uhla pohľadu. V auguste 2005 sa dokonca súčasný premiér krajiny Erdogan vyjadril, že krajina v riešení tohto sporu v minulosti urobila fatálne chyby a zaručil sa za riešenie tejto otázky v budúcnosti formou demokracie.⁴⁷ Európska únia však v súčasnosti netlačí na krajinu s takou razanciou ako v roku 1998, kedy prikázala krajine mierovo tento konflikt vyriešiť, ak sa chce priblížiť európskej integrácii. Veľkým krokom späť je aj zákaz činnosti kurdskej politickej strany DTP z roku 2009, ktorý demokratické riešenie tejto otázky odsúva ešte viac. Podľa Európskej únie však očividne boli dodržané Kodanské kritéria

⁴³ Lipková, Ľ.: *Európska únia*. 2011. s.436

⁴⁴ Weinstock, A.: *The Kurdish Question*. [2012-26-2]. Dostupné na internete <<http://www.theinternational.org/articles/166-the-kurdish-question>>

⁴⁵ Nagy, R.: *Turecko, Kurdi a Únia*. [cit. 2012-26-2]. Dostupné na internete <<http://www.extraplus.sk/923/turecko-kurdi-a-unia>>

⁴⁶ Hughes, E.: *Turkey's Accession to the European Union: The politics of exclusion?*. 2011. s.42

⁴⁷ The Economist: *The Turkish prime minister paves the way for a deal with the Kurds*. [2012-27-2]. Dostupné na internete <<http://www.economist.com/node/4300168>>

v oblasti ochrany ľudských práv a podmienok menšín vo vzťahu ku Kurdom, keďže prístupové rokovania v roku 2004 s krajinou otvorila.

Po vyhratých voľbách v júni 2006 znovuzvolený premiér Erdogan so svojou vládou prisľúbil, že sa začne pracovať na novej ústave krajiny, ktorá prinesie demokratizáciu Kurdskej menšiny. Práva Kurdov spojené s ich jazykom a edukačnými právami z roku 2009 opäť posunuli Turecko na ceste do Európskej únie, aj keď proti nim vystupuje zákon o zákaze činnosti DTP.⁴⁸

2.2.4 *Cyperský konflikt*

Spor o územie na cyperskom ostrove je jednoznačne najväčším problémom, ktorí hatí cestu Turecka do európskej integrácie, a ako už bolo v predchádzajúcich kapitolách spomenuté, je zodpovedný za pozastavenie rokovaní v kapitolách negociačného rámca.

Vďaka svojej strategickej polohe bol Cyprus okupovaný rôznymi mocnosťami. V roku 1925 sa Cyprus stal britskou kolóniou a od tejto doby sa začali na ostrove demonštrácie pod taktovkou gréckych Cyperčanov. Grécko sa pridalo na stranu povstalcov, no Británii sa darilo snahy na oslobodenie ostrova odvracať. Nakoľko žilo na ostrove nezanedbateľné množstvo Turkov, Ankara sa do týchto vzťahov zapojila. Nakoniec sa v roku 1959 predstavitelia Grécka, Turecka a Veľkej Británie dohodli na tom, že Británia si na ostrove ponechá dve suverénne vojenské oblasti. Následkom toho 16. augusta 1960 Cyprus nadobudol nezávislosť.

Nepokoje na ostrove medzi tureckým Cyperčanmi, ktoré obýva severovýchodnú časť ostrova a gréckymi obyvateľmi ostrova sa začali, keď v roku 1963, keď prezident Makarios predniesol zmeny v ústave, ktoré sa zdali Turecku diskriminačné. Na ostrove boli zriadené tzv. „garančné sily“, neskôr jednotky NATO, ktoré slúžili na udržanie pokoja medzi dvomi stranami. Niekoľko vojenských stretov tomto období bolo nasledovaných snahami na mierové rokovanie o konflikte z oboch strán v roku 1968.⁴⁹

Zvrhnutie Makariosovej v roku 1974 gréckymi extrémistami vyvolalo turecké žiadosti o zasiahnutie Británie. K tomu však nedošlo a tak Turecká republika poslala na ostrov svoje vojenské jednotky v júli 1974. Od tej doby je ostrov rozdelený na dve časti, a to na Cyperskú republiku (grécka časť), ktorá sa v roku 2004 stala členom Európskej únie a Tureckom

⁴⁸ Barkey, H. - Kadioglu, D.: *The Turkish Constitution and the Turkish Question*. [2012-1-3]. Dostupné na internete <<http://www.carnegieendowment.org/2011/08/01/turkish-constitution-and-kurdish-question/4e14>>

⁴⁹ Hughes, E.: *Turkey's Accession to the European Union: The politics of exclusion?*. s.90-92

okupovanú severovýchodnú časť ostrova, ktorá za nezávislý štát uznaná Spoločenstvom národov nie je, je okupovaná tureckým vojskom a je v nej vytvorená nezávislá samospráva.⁵⁰

Európska únia a OSN k tejto otázke spojenej s porušovaním demokracie a ľudských práv zaujali podobný postoj. Bezpečnostná rada OSN vo svojich rezolúciách od tureckého obsadenia časti ostrova v roku 1974 opakovane vyzýva Turecko aby stiahlo svoje vojenské jednotky. Rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva taktiež považujú situáciu na severovýchode ostrova za okupáciu a obviňujú Turecko že spáchalo voči gréckemu obyvateľstvu majtkové zločiny, keďže grécki Cyperčania museli utiecť do gréckej časti ostrova a tak zanechali v tureckej časti svoj majetok. Európska rada tento problém spojila výlučne s Tureckou republikou a podľa jej záverov vyriešenie tohto problému je potrebné na ďalšie napredovanie vzťahu Turecka a Európskej únie.

Postoj Európskej únie k danej problematike je najviditeľnejší najmä ak sa pozrieme na Pravidelné správy o tureckom prograse smerom k Európskej únii vydávané Európskou komisiou. Už od prvého vydania tejto správy v roku 1998 sa na túto tému Európska komisia vyjadruje názor, že kroky Turecka nie sú v súlade s medzinárodným právom vyjadreným v rezolúciách OSN, ku ktorým sa Európska únia plne prikláňa.⁵¹ Správa z roku 2003 síce uviedla, že turecká vláda potvrdila svoju podporu pre snahy o vyriešenie tohto sporu, no správa z roku 2006 je kritická ohľadom vzťahov Turecka k Cypru, čo vyústilo k suspendovaniu rokovaní v ôsmych kapitolách negociačného rámca. Uvádza sa v nej, že krajina plne nezaviedla Dodatočný protokol na všetky členské krajiny Európskej Únie a odmieta sprístupniť svoje prístavy a letiská Cyperskej republike. Navyše nebol urobený žiadny pokrok v normalizácii bilaterálnych vzťahov s Cyperskou republikou.⁵² Od tohto obdobia nenastali žiadne vážne posuny v tejto problematike a žiadny posun nepriniesla ani najnovšia správa komisie z roku 2011.

Navyše sa problém zhoršil aj vyhlásením premiéra Erdogana, že krajina zmrazí vzťahy s Úniou v júli roku 2012, keď predsedníctvo v Únii prevezme Cyperská republika. Prezident tureckej časti Cypru, Dervis Eroglu, tieto slová potvrdil v februári 2012 a vyhlásil, že ak OSN a EÚ neprídu s riešením otázky, ktorej cieľ už navrhli, Erdoganove slová sa stanú skutočnosťou.⁵³

⁵⁰ Euractiv: Cyprus. [2012-5-3]. Dostupné na internete <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/zoznam_liniek/cyprus>

⁵¹ Európska komisia: *Regular report from the Commission on the Turkey's progress towards accession 1998*, s.21

⁵² Európska komisia: *Turkey 2006 Progress Report*, s.24

⁵³ Demirtas, S.: *Turkish Cyprus Leader not Hopeful on Talks*. [2012-6-3]. Dostupné na internete <<http://www.turkishweekly.net/news/131708/turkish-cyprus-leader-not-hopeful-on-talks.html>>

V blízkej budúcnosti sa teda nečrtá žiadne prevratné riešenie tejto kľúčovej otázky. Tak ako v minulosti, aj v blízkej budúcnosti sú naplánované rozhovory medzi vládami krajín na pôde OSN, žiadne konkrétne riešenia však v dohľade nie sú. Isté je však, že ak sa rokovania nepohnú, turecká cesta do Európskej únie ostane len v nereálnej rovine.

2.2.5 *Genocída Arménov*

Problémy s arménskou menšinou sa začali už koncom 19. storočia, kedy osmanský sultán Abdulhamit II. kruto potlačil národnostné povstanie Arménov, ktorí boli kvôli svojej kresťanskej viere oproti moslimským obyvateľom znevýhodňovaní. Protiarménske myslenie, ktoré bolo posilňované arménskymi (niekedy vojenskými) snahami o väčšie právomoci v Arménii obývaných oblastiach, bolo vystupňované Mladotureckým hnutím.

Toto hnutie, ktoré sa v krajine ujalo moci v roku 1908, neuznávalo právo menšín sa sebaurčiť a vojenské neúspechy predošlých rokov, ktoré zapríčinili úpadok Osmanskej ríše, spôsobili etnické napätie v krajine. Ako zámienka na systematické vyvražďovanie arménskej menšiny za účelom etnického očistenia krajiny im poslúžila propaganda, ktorá označovala Arménov za ruských spojencov, kým Turecko do prvej svetovej vojny vstúpilo na strane Nemecka. Takisto ako zámienka poslúžil fakt, že najväčšia koncentrácia Arménov sa nachádzala v hraničných oblastiach Osmanskej ríše a Ruska.⁵⁴

V rokoch 1915 a 1916, boli Arméni hromadne deportovaní. Tí, ktorí neboli zabití ihneď, sa museli podrobiť fyzicky veľmi namáhavej púti smerom k Sýrskej púšti pod velením tureckých vojsk. Vystavení prírodným živlom, bez jedla, vody a prístrešku umierali na tejto ceste bez cieľa státisíce Arménov. Až nová vláda nastolená v roku 1919 zabezpečila Arménom slobodu, čomu napomohol aj fakt, že sa krajina dostala pod nadvládu Francúzska a Británie ako víťazných mocností vojny. Bývalí vodcovia Mladoturkov ušli do exilu a boli odsúdení v ich neprítomnosti.⁵⁵ Výsledkom genocídy je 1 až 1,5 milióna arménskych obetí.⁵⁶

Turecká republika toto arménske vyvražďovanie za genocídu nevyhlasuje a zastáva názor, že obeť boli obeťami vojny. Na druhej strane ale stojí Európska únia, ktorá ako jednu

⁵⁴ Kopecký, P.: *Arménská genocida: politicko-kulturní důsledky a souvislosti*. [2012-6-3]. Dostupné na internete <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1242/armenska-genocida-politicko-kulturni-dusledky-a-souvislosti>>

⁵⁵ Adalian, R. P.: *Armenian genocide*. [2012-6-3]. Dostupné na internete <<http://www.armenian-genocide.org/genocide.html>>

⁵⁶ BBC News: *Q&A: Armenian genocide dispute*. [2012-6-3]. Dostupné na internete <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/6045182.stm>>

z podmienok začlenenia krajiny do Spoločenstva už v roku 1987 stanovila, že Turecko musí túto otázku vyriešiť a uznať udalosti z rokov 1915 a 1916 za genocídu, čím vzdá úctu Arménom a postaví sa čelom k vlastnej minulosti.⁵⁷ Rovnako v roku 2005 Európsky parlament vo svojej správe vyzval Turecko, aby uznalo arménsku genocídu a aby považovalo toto uznanie za predpoklad na vstup do Únie.⁵⁸ Je tu však už citeľný podtón, ktorý sa od prvého vyjadrenia Spoločenstva od roku 1987 zmenil. Už sa viac uznanie genocídy nepovažuje za nevyhnutnú podmienku vstupu krajiny do EÚ, a to najmä z dôvodu, že Európa sa nechce stať arbitrom uzavretých konfliktov, ktoré sa odohrali v dávnej minulosti a nechce zhoršovať vzťahy s Tureckom, ktoré na základe doterajšieho vývoja genocídy neuzná.

V Európskej únii sú však štáty, ktoré popieranie genocídy odsudzujú radikálne. Jedná sa najmä o Francúzsko, obývané veľkým počtom Arménov, ktoré v roku 2001 zákonom uznalo arménsku genocídu a v marci 2012 sa pokúsilo uzákoniť popieranie tejto genocídy za trestný čin, čo sa však presadiť nepodarilo a tento návrh zákona bol označený za protiústavný.⁵⁹ Najčerstvejším vyjadrením Európskej únie k otázke genocídy je vyjadrenie Martina Schulza, predsedu Európskeho parlamentu z februára 2012, kedy adresoval Egemenovi Bagisovi slová v zmysle, že krajina by mala čeliť vlastnej minulosti, a že riešenie otázky ostáva už len na krajine.⁶⁰

Arménska otázka teda už nie je bezpodmienečnou prekážkou vstupu krajiny do Únie, avšak jej uznanie Tureckom by vyhladky krajiny na vstup výrazne zlepšilo, a to z dôvodu, že by tým krajina priznala chyby, ktorých sa dopustila v oblasti ľudských práv. Riešenie však, takisto ako v prípade Cyperskej otázky, v blízkej budúcnosti neočakávame.

2.2.6 Reformy a ľudské práva

Oblasť ľudských práv a práv národnostných menšín je ďalším problémom, ktorý výrazne ovplyvňuje prístupový proces Turecka do Európskej únie. V porovnaní s Európskou úniou, práva krajiny boli v pred uznaním kandidátskeho štatútu založené na rozdielnych princípoch.

⁵⁷ CVCE: *European Parliament resolution on a political solution to the Armenian question (18 June 1987)*. [2012-6-3]. Dostupné na internete <http://www.cvce.eu/content/publication/2005/10/26/91fbffca-0721-49d5-9e53-f95393d470b2/publishable_en.pdf>

⁵⁸ Armenia Now: *European Parliament Prez to Bagis: „Face your own history“*. [2012-8-3]. Dostupné na internete <http://armenianow.com/genocide/35431/genocide_egemen_bagis_european_parliament>

⁵⁹ Sayare, S.: *French Council Strikes Down Bill on Armenian Genocide Denial*. [2012-8-3]. Dostupné na internete <<http://www.nytimes.com/2012/02/29/world/europe/french-bill-on-armenian-genocide-is-struck-down.html>>

⁶⁰ Banks, M.: *Parliament president talks of Germany's "difficult" history*. [2012-8-3]. Dostupné na internete <<http://www.theparliament.com/latest-news/article/newsarticle/parliament-president-talks-of-germanys-difficult-history/>>

V oblasti ľudských práv išlo hlavne o trest smrti, nerovnosť medzi mužmi a ženami, neexistujúcu slobodu tlače a problémové boli aj oblasti možnosti voľného zhromažďovania sa, slobody slova a najmä jazykových práv menšín.

Po uznaní kandidátskeho štatútu v Helsinkách v roku 1999 sa v krajine začala rozsiahla séria reforiem, založená na vidine začatia prístupových konaní. Práve oblasť ochrany ľudských práv bola označovaná za oblasť, v ktorej bolo potrebné uskutočniť najradikálnejšie reformy.

Pod vládou súčasného premiéra Erdogana od roku 2002 v krajine proces reforiem dosiahol vrchol a práve v tomto období až po začatie prístupových rozhovorov boli dosiahnuté najvýznamnejšie pokroky v oblasti ľudských práv. Ústava z roku 1982 bola dvakrát pozmenená v období rokov 2001 až 2004 a dodatky k nej boli zavedené prostredníctvom harmonizačných balíčkov, ktoré obsahovali najmä body z pravidelných správ Európskej komisie. Okrem toho sa zaviedlo osem legislatívnych balíčkov a trestný zákonník bol značne reformulovaný. Zlepšenie politických a občianskych práv, no najmä progres v oblasti slobody tlače sa označujú za najvýznamnejšie posuny v tomto období.⁶¹

Práva minorít sa zlepšili najmä šiestym harmonizačným balíčkom v júni 2003, kedy sa reštrikcie na vysielanie v kurdskom jazyku značne uvoľnili. Právo používať jazyk typický pre obyvateľov jednotlivých oblastí krajiny taktiež prispelo k pozitívnemu vývoju práv menšín, a to najmä v oblasti vzdelávania v kurdskom jazyku.

Rada európskej únie v roku 2001 naznačila, že krajina by mala zapracovať hlavne na trestnom zákonníku a eliminovať prípady zlého zaobchádzania a týrania, čo sa krajine podarilo a v roku 2003 zaviedla Centrum pre posudzovanie porušovania ľudských práv, ktoré na túto oblasť dohliada. Výsledkom reforiem v tejto oblasti bolo zníženie počtu prípadov týrania.

Postoj Európskej únie k reformám a ich efektívnosť v oblasti ľudských práv je najlepšie viditeľná v každoročných správach Európskej komisie. Pozitívny vývoj vo vnímaní Európskou komisiou je zjavný už v rokoch 1998-2002. Najvýraznejší posun k európskym očakávaniam bol zaznamenaný v roku 2001, kvôli už spomínanej novelizácii ústavy. Správa z roku 2001 sa tiež pozitívne vyjadruje o množstve ústavných, legislatívnych a administratívnych zmien a uvádza, že boli vykonané aj zmeny vo väzenskom systéme. Nové zákony v oblasti slobody myslenia a slova, prevencie týrania, voľnosti zhromažďovania sa a rovnosti pohlaví.⁶² Takisto správa z roku 2004 sa pozitívne vyjadruje na adresu Turecka

⁶¹ Hughes, E.: *Turkey's Accession to the European Union: The politics of exclusion?*. 2011. s.58-60

⁶² Európska komisia: *2001 Regular report on Turkey's progress towards accession*. 2001. s. 19-29

v oblasti pokroku v ľudských právach (najmä oblasť slobody tlače, slobody slova a zhromažďovania sa) a uvádza sa v nej, že Kodanské kritéria sa krajine podarilo splniť, čo spolu s inými faktormi rezultovalo v otvorenie prístupových rokovaní s krajinou.⁶³

Tento pozitívny vývoj sa však krajine udržať nepodarilo a správa z roku 2006 sa veľmi kriticky vyjadrila o slobode slova v krajine. Tieto vyjadrenia pokračovali aj v rokoch 2007 a 2008, pretože počet odsúdených v krajine sa od roku 2005 takmer zdvojnásobil. Stagnácia vo vzťahu krajiny a Európskej únie sa preniesla aj do správy z roku 2009, kedy bola opäť kritizovaná sloboda slova, ktorá ako jedna z mála kategórií v oblasti ľudských práv nemá podľa Komisie dostatočnú legislatívnu úpravu. Správy z roku 2010 a 2011 okrem nedostatočnej slobody slova upozorňujú na slobodu tlače v súvislosti s kurdskou otázkou. Jednalo sa najmä o konfiškáciu ešte nevydaných publikácií a mnohé obvinenia kurdských autorov z propagovania terorizmu.⁶⁴

Európska komisia proti rasizmu a netolerancii (ECRI) vydala vo februári 2011 správu, v ktorej síce chváli progres krajiny od roku 2005 a vyzdvihuje najmä fakt, že od roku 2009 sa aj na vysokých školách môže vyučovať Kurdština, čo sa považuje za veľký krok vpred v oblasti práv minorít. Avšak kritizuje notoricky známy článok ústavy číslo 301, ktorý postihuje urážku Tureckosti. Tento článok je ostro kritizovaný aj Európskou komisiou.⁶⁵

V oblasti ochrany ľudských práv spravila krajina za posledných 13 rokov značné reformy, ktoré však boli zahájené tak rýchlym tempom, že bolo samozrejmé, že sa skôr či neskôr musia spomaliť, pretože ich rozsah je enormný. Krajina však stále v reformách úspešne pokračuje a na základe doterajšieho sledovania môžeme odhadovať, že sa krajine v blízkej budúcnosti podarí prijať zákony Európskej únie v plnom rozsahu, čo ju v tomto ohľade predurčuje na členstvo v Európskej únii.

2.2.7 *Európska identita a islam*

Na úvod tejto podkapitoly je potrebné uviesť, že krajina sa vyznačuje sekularizáciou islamu od riadenia štátu, čo je v islamských krajinách nevídaným faktom. Veľmi citlivou otázkou vo vzťahu medzi Európskou úniou a Tureckom je však otázka európskej identity a miesta islamu v nej. Paradoxom je, že práve pod vládou islamistickej strany AKP od roku 2002 urobila krajina najvýraznejšie demokratizačné posuny, stala sa ekonomicky stabilnejšou

⁶³ Európska komisia: *2004 Regular report on Turkey's progress towards accession*. 2004. s.29-53

⁶⁴ Hughes, E.: *Turkey's Accession to the European Union: The politics of exclusion?*. 2011. s.61-63

⁶⁵ Today's Zaman: *ECRI reports lauds Turkey's progress on human rights but still has concerns*. [2012-10-3]. Dostupné na internete <http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?newsId=235114>

a dosiahla iné podmienky potrebné k vstupu do európskej integrácie. No čím ďalej sa v tomto procese krajina posúva, tým viac sa vynárajú otázky spojené s európskou identitou.

Nicolas Sarkozy počas svojej kampane na miesto prezidenta v roku 2007 narážal na tureckú inakosť v zmysle kresťanského francúzskeho pôvodu.⁶⁶ Oli Rehn sa v roku 2005 taktiež vyjadril na adresu európskych hodnôt, keď prehlásil že európske hodnoty sa musia stať samozrejmosťou vo všetkých oblastiach života v každom kúte krajiny pred tým, ako sa krajina stane členom Únie.

Otázka znie: obsahujú spomínané európske hodnoty kresťanstvo? Podľa Kodanských kritérií nie- žiadna zmienka o (ne)kresťanstve sa v nich nenachádza. Avšak dokáže krajina založená na nie kresťanských, ale moslimských princípoch nájsť uspokojivú rovnováhu medzi demokraciou, sekularizmom a náboženstvom? Odpoveď na túto otázku je to, čím je prípadné členstvo podmienené.⁶⁷

Turci, ako už bolo spomenuté, sú často označovaní za „iných“ iba na základe náboženstva. Na tomto základe, veľké množstvo moslimov žijúcich v Európskej únii má problémy so svojou integráciou do spoločnosti kvôli svojmu vierovyznaniu. Potom sú na mieste ďalšie z otázok: ak je od Turecka požadovaná rovnováha medzi demokraciou, sekularizmom a vierovyznaním, existuje táto rovnováha v Európe? Je dostatočne oddelené náboženstvo od politiky, ak nechceme medzi seba prijať sekulárnu moslimskú krajinu kvôli jej inakosti?⁶⁸

Isté je však, že prekonanie predsudkov voči islamu a prijatie Turecka do Európskej únie by výrazne zmenilo vnímanie západu východnými krajinami. Okrem toho by sa bez pochyb nadviazali priateľské styky s východným svetom, čo by výrazne prispelo v boji proti terorizmu najmä tým, že Európa by si vytvorila imidž kontinentu, ktorý je otvorený spolunažívaniu všetkých náboženstiev a kultúr.⁶⁹

Na druhej strane by sa ale určite naplnili obavy štátov, ktoré neustále vyhlasujú, že neeurópske náboženstvo by do istej miery pozmenilo európsku identitu, ktorá podľa nich zjavne zahŕňa aj kresťanské tradície. Fóbia z islamu by bola posilnená výstavbou mešít v štátoch Únie, čo by určite nemalo hladký priebeh. Táto otázka je teda veľmi komplikovaná

⁶⁶ Tocci, N.: *Turkey's European Future*. 2011. s.59

⁶⁷ Jung, D. – Raudvere, C.: *Religion, politics, and Turkey's EU accession*. 2008. s.203

⁶⁸ Gazdová, V.: *TURECKO A JEHO VSTUP DO EURÓPSKEJ ÚNIE*. In: ROZŠIROVANIE, BEZPEČNÉ A PROSPERUJÚCE SUSEDSKÉ PROSTREDIE EÚ. s.36

⁶⁹ Jung, D. – Raudvere, C.: *Religion, politics, and Turkey's EU accession*. 2008. s.203

a je zrejmé, že zakorenené predstavy Európanov sa v krátkej budúcnosti nezmenia. Svojim postojom ale Únia budí dojem tzv. „kresťanského klubu“.⁷⁰

⁷⁰ Hürriyet Daily News: *EU becoming “Christian club”, Turkish minister says at Davos forum*. [2012-11-3]. Dostupné na internete <<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-says-eu-becoming-christian-club-2011-01-29>>

3 Klady a zápory vstupu Turecka do Európskej únie

3.1 Pozitíva vstupu krajiny do Európskej únie

Pohľady na to, či krajina do európskej integrácie patrí alebo nie sa rôznia. Takisto ako aj argumenty pre a proti sa zdajú byť či už viac, alebo menej vyrovnané. V tejto časti práce si popíšeme hlavné argumenty, ktoré sa uvádzajú ako faktory, ktoré vstup krajiny do Únie podporujú.

Prvým argumentom za vstup krajiny do Únie je fakt, že jej geografická poloha je pre Európsku úniu veľmi dôležitá. Nejde len o fakt že spája dva kontinenty a na jej území sa nachádzajú strategické úžiny Bospor a Dardanely. Fakt, že krajina je prakticky mostom medzi dvomi kultúrami, ktorými sú kresťanská Európa a moslimská časť Ázie je v tomto geografickom smere kľúčovým. Ak by sa krajina stala členom Európskej únie, výrazne by to pomohlo zlepšiť vzťahy medzi islamom a západnými krajinami, ktoré sa po 11. septembri 2001 vyhrotili. Európska únia by tak viac nebola vnímaná ako „kresťanský klub“⁷¹, čo by taktiež viedlo k zlepšeniu akademickej a vedeckej spolupráce, a tým aj k rastu blaha celej spoločnosti.

Ekonomické prínosy začlenenia krajiny sú tiež často považované za veľké plus v prospech začlenenia. V Turecku už naplno funguje trhovú ekonomiku, ktorej sa podarilo značne zmierniť dopady celosvetovej hospodárskej krízy. Takisto colná únia zriadená medzi Úniou a krajinou funguje uspokojivo pre obe strany už 15 rokov a krajina sa stáva zaujímavou investičnou destináciou pre krajinu Európskej únie.

Do kategórie ekonomických prínosov by sme mohli zaradiť aj už spomínané demografické výhody krajiny oproti Európskej únii. „Turecko má jednu z najrýchlejšie rastúcich ekonomík a dynamickú, mladú populáciu, ktorá môže pomôcť Únii v boji proti starnutiu obávanéj časovanej bomby pre dôchodkové systémy.“⁷²

Čo sa týka oblasti bezpečnosti a obrany, krajina ponúka Európskej únii výrazné benefity a to isté platí v tomto vzťahu opačným smerom. Už od Studenej vojny je Turecko obrancom európskych záujmov a turecké vojská v súčasnosti slúžia popri európskych vojskách v Afganistane a v Kongu. Začlenenie krajiny do európskej integrácie by znamenalo lepši

⁷¹ SITA: Erdogan: EÚ by mala prijať Turecko, aby ukázala, že nieje „kresťanský klub“ [2012-12-3]. Dostupné na internete <<http://www.sme.sk/c/2277851/erdogan-eu-by-mala-prijat-turecko-aby-ukazala-ze-nie-je-krestansky-klub.html>>

⁷² Sermek, R.: *Výhody a nevýhody prípadného tureckého členstva v EÚ*. [cit. 2012-12-3]. Dostupné na internete <<http://www.sme.sk/c/2405583/vyhody-a-nevyhody-pripadneho-tureckeho-clenstva-v-eu.html>>

prístup k rokovaniu s Iránom v súvislosti s jeho jadrovým programom a prechod tejto otázky do mierového a demokratického štádia. Terorizmus, ktorý je v krajine v posledných rokoch čoraz bežnejším by sa spoločnou bezpečnostnou politikou mohlo podať potlačiť.⁷³

Okrem týchto výhod, ktoré by z prípadného začlenenia vyplývali, má Európska únia voči krajine záväzok, pretože dôvodom naštartovania rozsiahlych reforiem v krajine v treťom tisícročí je najmä jej snaha o začlenenie do európskej integrácie. Ak sa teda krajine napokon podarí prijať všetky potrebné reformy a aj spor s Cyprom sa pohne tým správnym smerom, je v záujme Únie dokázať, že nie je založená na predsudkoch voči iným kultúram a takisto dokázať to, že voči všetkým kandidátskym krajinám nastoľuje rovnaké a nediskriminačné kritériá.

Pre Turecko by zas odmietnutie Európskou úniou mohlo znamenať prerušenie reformného procesu a posun vzad v oblasti základných ľudských práv a vzťahov so susedskými štátmi, ako aj štátmi Európskej únie. Naštartované reformy by boli zmietnuté zo stola a vývoj krajiny by už viac nebol motivovaný priblížením sa k Európskym krajinám⁷⁴

3.2 Negatíva vstupu Turecka do Únie

Najčastejšie sa v neprospech krajiny a jej vstupu do európskej integrácie uvádza, že krajina je príliš veľká, príliš chudobná a príliš odlišná. Niektoré krajiny a odborníci tieto faktory zaraďujú do kategórie mínusov, no opačné názory na tie isté oblasti sa vyskytujú taktiež. Už sa nedá o jednotlivých faktoroch hovoriť len ako o plusoch alebo mínusoch. Musíme sa na ne pozrieť z oboch strán. Táto podkapitola je spracovaná podľa výskumu Nemeckej banky (Deutsche bank research) zo septembra 2008⁷⁵ a pozerá sa na najčastejšie uvádzané negatíva vstupu krajiny do Európskej únie, no zároveň väčšinu z nich spochybňuje na základe faktických údajov. Ak sa na väčšinu faktorov, ktoré sú uvádzané ako argumenty proti vstupu, pozrieme z racionálneho hľadiska, je zrejmé že ich sila oproti argumentom v prospech vstupu je menšia.

Prvým, často udávaným argumentom proti vstupu krajiny do Európskej únie je geografická poloha krajiny- väčšina jej územia sa nachádza v Ázii. Mala by však Európa

⁷³ Europe's World: *Arguments for and against Turkey joining the EU*. [2012-12-3]. Dostupné na internete <http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home_old/Article/tabid/191/ArticleType/ArticleView/ArticleID/21291/language/en-US/Default.aspx>

⁷⁴ Pamuk, S.: *Turkey and the EU: hurtful uncertainty*. [2012-13-3]. Dostupné na internete <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/dec/04/turkey-accession-eu-membership>>

⁷⁵ Deutsche bank research: *It's time to start a balanced debate about Turkish EU membership*. 2008. s.2-3

výhrady v tomto smere aj keby bolo Turecko kresťanskou krajinou? Európa v poňatí Európskej únie očividne nie je len geografický pojem a európska koncepcia zahŕňa väčšie spektrum hľadísk. Je preto nezmyselné, aby Únia, ktorej ambíciou je zaviesť ekonomickú integráciu a úzku politickú spoluprácu medzi podobne zmýšľajúcimi demokraciami, vyčlenila krajinu s rovnakými ambíciami len na základe toho, že neleží celým územím v geografickom celku s názvom Európa.

Demografické argumenty znejú približne nasledovne: Turecko bude najpočetnejšou krajinou Európskej únie a poruší tým vnútornú politickú rovnováhu Európskej únie. Turecká populácia prekročí veľkosťou nemeckú do roku 2015. V roku 2025, 27 členských štátov Únie bude mať okolo 500 miliónov obyvateľov, kým Turecko 90 miliónov. V roku 2050, kedy sa podľa prognóz rast tureckej populácie dosiahne nulovú hodnotu, bude tento pomer 470 miliónov oproti tureckým 100 miliónom, čo bude predstavovať podiel 17 percent na celoeurópskej populácii.⁷⁶ Logicky z toho vyplýva, že ak dnešné omnoho bohatšie Nemecko nie je považované za dominantnú veľmoc v Únii, neexistuje dôvod prečo by sme sa mali obávať demograficky rovnako silného, no ekonomicky oveľa slabšieho Turecka.

Najbežnejším ekonomickým argumentom proti tureckému členstvu je fakt, že Turecko je príliš chudobné na to, aby sa mohlo stať členom Európskej únie. Avšak hrubý národný produkt je v krajine vyšší ako v Rumunsku a Bulharsku a rumunský poľnohospodársky sektor má vyšší podiel na HDP krajiny ako turecký.

Nakoniec je tu často uvádzaný bezpečnostný argument, ktorý tvrdí, že prijatím Turecka by sa Únia rozšírila o geopoliticky nestabilnú časť sveta, pretože krajina susedí so Sýriou a Irakom. Niekedy sa pridávajú aj názory, že by sa do Európskej únie vniesol teritoriálny problém s Cyplom. Avšak zabúdajú nato, že neoddeliteľnou podmienkou vstupu krajiny do integrácie je vyriešenie Cyperskej otázky, čo znamená že problém by po integrácii krajiny do Únie nepretrvával.

V spojitosti s bezpečnosťou sa navyše argumenty stávajú menej závažnými kvôli tomu, že Turecko je členom NATO od roku 1952. Je teda poberateľom všetkých garancií NATO. Otázka teda znie: aké ďalšie zaťaženie bezpečnostnej politiky a aké geopolitické nebezpečenstvá by spôsobilo členstvo Turecka v Európskej únii?

Avšak okrem predošlých negatív prípadného vstupu, ktoré boli Výskumom Nemeckej banky v doterajšom priebehu podkapitoly spochybňované, je potrebné spomenúť aj negatíva, ktoré sa zdajú byť reálnou hrozbou. Hlavným z nich je fakt, že súčasné obyvateľstvo

⁷⁶ Deutsche bank research: *It's time to start a balanced debate about Turkish EU membership*. 2008. s.2-3

dvadsiatich siedmich štátov únie prevažne nechce Turkov v Európskej únii. To by po prípadnom začlenení krajiny do integrácie mohlo znamenať veľké problémy s integráciou Turkov, ktorí do Únie vycestujú za prácou, za štúdiom alebo za podnikaním. Na druhej strane by to mohlo viesť k nerovnomernému rozdeleniu Turkov po Európe, keďže niektoré krajiny vstup Turecka podporujú.⁷⁷

Otázka ilegálnej imigrácie je taktiež hrozbou, ktorá by sa po prípadnom pripojení krajiny do EU mohla naplniť, pretože hranice Európskej únie by sa rozšírili o hranice s krajinami ako Irak, Irán a Sýria. Tým by sa značne predĺžila riziková hranica a bolo by potrebné posilniť ochranu týchto hraníc pred neželanou imigráciou, čo je opäť spojené s vysokými nákladmi na realizáciu.

3.3 Postoje vybraných krajín na vstup krajiny do Európskej únie

3.3.1 *Postoj Francúzska*

Francúzsko je jednou z krajín s veľkým vplyvom na dianie v Európskej únii, ktorej vládla sa k otázke začlenenia Turecka do európskej integrácie stavia negatívne. Súčasný francúzsky prezident, takisto ako aj jeho predchodca Valéry Giscard d'Estaing sa často vyjadrujú na danú problematiku a už dlhé roky presadzujú názor, že krajina do Európskej únie nepatrí.

d'Estaing, ktorý je aj autorom Európskej zmluvy, v roku 2004 vyjadril názor, že ak by sa Turecko stalo členom Európskej únie, znamenalo by to, že by krajina získala v Európskom parlamente veľký počet poslancov a v Rade ministrov by krajina mala veľký vplyv na rozhodovanie o chode Únie. To by podľa neho spôsobilo, že krajina, ktorá ako posledná do Únie vstúpi a nemá s ňou žiadne skúsenosti, by sa okamžite stala členom s hlavným vplyvom na rozhodovací proces.⁷⁸ Okrem toho je aj zástancom európskej identity, do ktorej podľa neho Turecko nespadá.

Nicolas Sarkozy, takisto ako aj d'Estaing, je zástancom špeciálneho partnerského statusu pre Turecko, nie však zástancom jeho plného členstva. V roku 2011 pri návšteve Arménska vyhlásil, že postoj krajiny k tejto otázke sa nemení. Krajina je podľa neho dôležitým mostom

⁷⁷ Daily Times: *Pros and cons of Turkey joining the EU*. [2012-15-3]. Dostupné na internete <http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=story_7-10-2004_pg4_8>

⁷⁸ Expacita: *No EU membership for Turkey, argues Giscard*. [2012-16-3]. Dostupné na internete <http://www.expacita.com/fr/news/local_news/no-eu-membership-for-turkey-argues-giscard-14338.html>

medzi východom a západom, do Európskej únie však nepatrí.⁷⁹ K názorom svojich zástupcov sa pridáva aj široká verejnosť, keďže len 20 percent Francúzov sa v prieskumoch vyjadrilo, že podporujú vstup krajiny do Európskej únie.⁸⁰

3.3.2 *Postoj Nemecka*

Pod vládou SPD kancelára Gerharda Schrödera bolo Nemecko jedným z hlavných obhajovateľov tureckého členstva a táto vláda bola rozhodujúcou vo vzťahu Únie a Turecka, pretože sa jej podarilo presadiť zmenu vo vzťahu Únie k tejto krajine. V nasledujúcich voľbách v roku 2005 nastúpila do vlády koalícia pozostávajúca zo strán SPD a CDU a postoj Nemecka k problematike sa taktiež značne zmenil.

CDU bola tradičným oponentom tureckého členstva v Únii na základe kultúrnych ale aj politických dôvodov a nová kancelárka, Angela Merkelová, bola podporovateľkou nešpecifikovaného „privilegovaného partnerstva“ Európskej únie a krajiny. V tomto ohľade sa Merkelová mohla vždy spoľahnúť na podporu väčšiny svojej strany.

Na rozdiel od CDU, SPD, aj keď bola stále za začlenenie krajiny do Európskej únie, musela vo svojom vnútri čeliť značnej opozícii na túto otázku, podporovanej bývalým kancelárom Helmutom Schmidtom. Strany sa napokon vo svojej koalícnej zmluve dohodli, že všetky alternatívy ostanú otvorené.⁸¹

Po voľbách v októbri 2009 vládu sformovali strany CDU a FDP. Merkelovej CDU svoj postoj nezmenila a stále hovorí len o privilegovanom členstve. FDP je v tejto otázke skôr neutrálna, avšak jej líder a zároveň súčasný minister zahraničných vecí Guido Westerwelle plní v nemeckej vláde na túto otázku opozičnú úlohu, čím udržiava názorovú rovnováhu. Pri návšteve Turecka v roku 2010 vyjadril názor, že podporuje vstup krajiny do európskej integrácie.⁸²

Čo sa týka názoru nemeckej verejnosti, tá podporuje postoj nemeckej kancelárky. Podľa prieskumu verejnej mienky na danú tému, ktorý bol realizovaný v októbri 2009, iba 32 percent respondentov podporuje vstup krajiny do Únie. Naproti tomu, 62 percent by na

⁷⁹ Today's Zaman: *Sarkozy insists: Turkey not part of EU*. [2012-16-3]. Dostupné na internete <http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?newsId=259157>

⁸⁰ Repa, J.: *Analysis: EU views on Turkish bid*. [2012-17-3]. Dostupné na internete <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/4298408.stm>>

⁸¹ European Union Center of North Carolina: *Turkey's quest for EU membership*. [2012-17-3]. Dostupné na internete <http://www.unc.edu/depts/europe/business_media/mediabriefs/Brief4-0803-turkey%27s-quest.pdf>

⁸² Kaplan, Y.: *Germany's Role in Turkey's Accession to the EU*. [2012-17-3]. Dostupné na internete <<http://www.e-ir.info/2011/08/18/germanys-role-in-turkeys-accession-to-the-eu/>>

položenú otázku odpovedalo nie.⁸³ Tento výsledok je značne ovplyvnený tým, že v krajine žije početná menšina Turkov, ktorí majú problémy s integráciou do spoločnosti, čím sa vytvára sociálne napätie a narastá negatívny názor na imigrantov.

3.3.3 *Postoj Švédska*

Postoj Švédska je naproti nemeckému a francúzskemu postoju výrazne pozitívny. Švédska vláda vždy podporovala vstup krajiny do Únie a dokonca všetky politické strany v parlamente majú na túto otázku rovnaký, kladný názor. Súčasný minister zahraničných vecí krajiny, Carl Bildt, sa na otázku vstupu Turecka do Európskej únie vo februári roku 2011 na parlamentnej schôdzi týkajúcej zahraničnej politiky vyjadril, že Turecko vynakladá veľké úsilie na ceste do Európskej únie a ak by krajina splnila všetky podmienky a stala by sa členom Európskej únie, posilnilo by to Úniu, ako aj samotné Turecko.⁸⁴

Bildt, reprezentujúci názor krajiny, sa snaží aj o vytvorenie bezvízovej politiky medzi Švédskom a Tureckom, čím chce nastoliť predlohu pre prosperujúcu spoluprácu s Tureckom pre ostatné krajiny. V nedávnom rozhovore pre rakúsky magazín Profil sa Bildt vyjadril, že Európa musí medzi seba prijať člena politicky, ekonomicky a hlavne demograficky silného. Navyše vyzval Európanov aby odložili bokom svoje predsudky voči začleneniu islamského štátu.⁸⁵ Švédska verejnosť je taktiež pozitívne naklonená k myšlienke vstupu krajiny do Únie.⁸⁶

⁸³ Angus Reid Public Opinion: *Germans Oppose EU Access for Turkey*. [2012-17-3]. Dostupné na internete <http://www.angus-reid.com/polls/37464/germans_oppose_eu_access_for_turkey/>

⁸⁴ Langdal, F.: *Turkey Sweden and the European Union Experiences and Expectations*. 2006. s.18

⁸⁵ Today's Zamman: *Swedish FM says Turkish membership critical to future of EU*. [2012-17-3]. Dostupné na internete <http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action;jsessionid=1B996CBCCEF43D2516C0423CD47839?newsId=272694>

⁸⁶ TR Defence: *Bildt: EU would be a more effective global player with Turkey*. [2012-17-3]. Dostupné na internete <<http://www.trdefence.com/2011/10/18/bildt-eu-would-be-a-more-effective-global-player-with-turkey/>>

Záver

Turecko sa stále nenachádza ani za prvou polovicou prístupových rokovaní a z faktov a myšlienok uvedených v práci vyplýva, že sa posun v tejto problematike v dohľadnej dobe konať nebude. Za posledné tri roky nebola otvorená ani jedna z prístupových kapitol, čo svedčí o dlhodobej stagnácii reformného procesu v krajine, ako aj stagnácii vo vzťahu Európskej únie a Turecka samotného.

Po dôkladnom preštudovaní danej problematiky môžeme s istotou tvrdiť, že ak krajina neurobí požadované pokroky v cyperskej problematike a kým sa podmienky na dôstojný život v krajine nedostanú na úroveň porovnateľnú s európskymi štandardmi, Turecká republika do Európskej únie nevstúpi. Spomalenie reformného procesu, a to najmä v oblasti ľudských a menšinových práv, rovnako ako iba formálna snaha o vyriešenie cyperského problému, ktorá by v skutočnosti mala byť založená na ústupkoch oboch strán konfliktu, stavajú krajinu do pozície prvého kandidátskeho štátu, v ktorého prípade je členstvo v Európskej únii neisté.

Z tretej kapitoly tejto práce navyše môžeme vyvodiť záver, že okrem formálnych kritérií je vstup krajiny do európskej integrácie podmienený aj vôľou členských krajín prijať medzi seba moslimskú krajinu. Preto je tento prístupový proces bezprecedentný. Zatiaľ sa nestalo, že krajina bola posudzovaná na základe iných, ako Kodanských kritérií. Na adresu tohto posudzovania Turecka je ale potrebné poukázať na to, že imidž Európskej únie sa vo svete zhoršuje, pretože je evidentné, že Európa nie až takým demokratickým a liberálnym kontinentom, za aký sa prehlasuje.

Cieľ práce sa splniť podarilo, pretože sme na problematiku nahliadli komplexne. Podľa dostupných zdrojov z Európskej komisie sme v druhej kapitole odsledovali vývoj tureckých reforiem namierených na priblíženie sa k európskej integrácii, takisto ako získali prehľad o názoroch Európskej únie na proces včleňovania Tureckej republiky v kapitole číslo tri. Okrem toho sme v tejto poslednej kapitole uviedli pozitíva a hrozby potenciálneho členstva krajiny v Únii, kde sme zistili, že veľký podiel faktorov, ktoré danú problematiku tvoria, sú vnútorne veľmi komplikované a často sú interdependentné.

V úplnom závere by sme mali teda zhodnotiť, či je krajina na vstup do Únie pripravená a či by tento vstup bol pre obe strany prínosným. S určitosťou však nemôžeme tvrdiť ani jedno, ani druhé, pretože názory odborníkov, ako aj samotných členských štátov na túto tému sa radikálne líšia a vždy budú existovať pochybnosti o tom, či je začlenenie Tureckej republiky do Európskej únie správnym, alebo nesprávnym krokom. Napriek tomu sa však

prikláňame k názoru, že pozitíva prípadného vstupu prevyšujú negatívne aspekty, a preto viac zastávame názor podporujúci vstup krajiny do európskej integrácie.

Zoznam použitej literatúry

1. Knižné zdroje

1. BAL, I. – LACINER, S. – ÖZCAN, M. 2005. *European Union with Turkey: The possible impact of Turkey's membership on the European Union*. Ankara : ISRO, 2005. 280 s. ISBN 975-982-80-0-6
2. DOGAN, K. 2011. *Turkey*. Ankara: Turkish News Agency, 2011, 482 s. ISBN 978-975-19-4966-0
3. HUGHES, E. 2011. *Turkey's Accession to the European Union: the politics of exclusion?*. New York: Routledge, 2011. 194 s. ISBN 978-0-415-57785-4
4. JUNG, D. – RAUDVERE, C. 2008. *Religion, politics, and Turkey's EU accession*. New York: Palgrave Macmillan, 2008, 231 s. ISBN 0-230-60764-0
5. KREISER, K. – NEUMANN, CH. K. 2010. *Dějiny Turecka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 336 s. ISBN 978-80-7422-012-8
6. LANGDAL, F. 2006. *Turkey Sweden and the European Union Experiences and Expectations*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies, 2006. 80 s. ISBN 91-85129-66-6
7. LIPKOVÁ, Ľ. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Sprint dva, 2011. 446 s. ISBN 978-80-89393-33-6
8. TOCCI, N. 2011. *Turkey's European Future*. New York: New York University Press, 2011. 214 s. ISBN 978-0-8147-8409-9

2. Odborné články a štúdie zo zborníkov

1. GAZDOVÁ, V. 2009. Turecko a jeho vstup do EÚ. In: *Rozširovanie, bezpečné a prosperujúce susedské prostredie EÚ: Zborník príspevkov z konferencií a seminárov Národného konventu o Európskej únii 2009*. Banská Bystrica : Ševt, a.s., 2009. ISBN 978-80-8106-022-9, s. 32-40

3. Hodnotiace správy

1. ARISAN, N. – ERLAP, A. 2010. *The State of Turkey – EU Negotiations* : hodnotiacá správa. Ankara : Centre for European Studies, 2010. 6s.
2. AYBEY, A. 2004. *Turkey and the European Union relations: A historical assessment* : hodnotiacá správa. Ankara : Ankara Avrupa Çal ıřmalan Dergisi, 2004. 38 s.
3. DEUTSCHE BANK, AG. 2008. *2001 Deutshce bank research: it's time to start a balanced debate about Turkish EU membership*: hodnotiacá správa. Frankfurt am Mein : Deutsche Bank, 2008. 3 s.
4. EUROPEAN COUNCIL. 1999. *Helsinki European Council* : hodnotiacá správa. Helsinky : European Council, 1999.
5. EURÓPSKA KOMISIA. 1997. *Agenda 2000 for a stronger and wider Union* : výskumná správa. Brusel : Commission of the European Communities, 1997. 98 s.
6. EURÓPSKA KOMISIA. 1998. *Regular report from the Commission on the Turkey's progress towards accession 1998* : hodnotiacá správa. Brusel : Európska komisia, 1998. 57 s.
7. EURÓPSKA KOMISIA. 2001. *2001 Regular report on Turkey's progress towards accession* : hodnotiacá správa. Brusel : Európska komisia, 2001. 123 s.
8. EURÓPSKA KOMISIA. 2004. *2004 Regular report on Turkey's progress towards accession* : hodnotiacá správa. Brusel : Európska komisia, 2004. 187 s.
9. EURÓPSKA KOMISIA. 2006. *Turkey 2006 progress report* : hodnotiacá správa. Brusel : Európska komisia, 2006. 81 s.
10. MORELLI, V. 2011. *European Union Enlargement: A Status Report on Turkey's Accession Negotiations* : hodnotiacá správa. Washington, DC : Congressional research service, 2011. 20 s.
11. WORLD BANK. 2005. *Contract Enforcement and Judicial Systems in Central and Eastern Europe* : hodnotiacá správa. Warsaw : Worldbank, 2005. 10 s.

4. Internetové zdroje

1. ADALIAN, R. P.: Armenian Genocide. In: *Armenian Genocide: portál o arménskej genocíde*. [online]. [2012-06-03]. Dostupné na internete: <<http://www.armenian-genocide.org/genocide.html>>
2. AGNUS REID : Germans Oppose EU Access for Turkey. In: *Agnus Reid Public Opinion: portál o svetových problémoch*. [online]. 2009 [2012-17-03]. Dostupné na internete: <http://www.angus-reid.com/polls/37464/germans_oppose_eu_access_for_turkey/>
3. ARMENIA NOW : European Parliament Prez to Bagis: “Face your own history”. In: *Armenia now: arménske spravodajstvo v Angličtine*. [online]. 2011 [2012-08-03]. Dostupné na internete: <http://armenianow.com/genocide/35431/genocide_egemen_bagis_european_parliament>
4. BANKS, M.: Parliament president talks about Germany’s “difficult” history. In: *The Parliament: portál európskeho politického spravodajstva*. [online]. 2012 [2012-08-03]. Dostupné na internete: <<http://www.theparliament.com/latest-news/article/newsarticle/parliament-president-talks-of-germanys-difficult-history/>>
5. BARKEY, H. – KADIGOLU, D.: The Turkish Constitution and the Kurdish Question. In: *Carnegie Endowment for International Peace: súkromná organizácia na podporu spolupráce medzi národmi a USA*. [online]. 2011 [2012-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.carnegieendowment.org/2011/08/01/turkish-constitution-and-kurdish-question/4el4>>
6. BBC NEWS : Q&A: Armenian genocide dispute. In: *BBC News: spravodajský portál*. [online]. 2010 [2012-06-03]. Dostupné na internete: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/6045182.stm>>
7. BBC NEWS : Turkey entry “would destroy EU”. In: *BBC News: spravodajský portál*. [online]. 2002 [2012-17-02]. Dostupné na internete: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2420697.stm>>
8. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY : The world factbook: Turkey. In: *CIA: portál poskytujúci informácie*. [online]. 2012 [2012-05-02]. Dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>>

9. CVCE : European Parliament resolution on a political solution to the Armenian question (18 June 1987). In: *CVCE: centrum zaoberajúce sa Európskou úniou*. [online]. 2011 [2012-06-03]. Dostupné na internete: <http://www.cvce.eu/content/publication/2005/10/26/91fbffca-0721-49d5-9e53-f95393d470b2/publishable_en.pdf>
10. DAILY TIMES : Pros and cons of Turkey joining the EU. In: *Daily times: portál pakistanského spravodajstva*. [online]. 2004 [2011-15-3]. Dostupné na internete: <http://www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=story_7-10-2004_pg4_8>
11. DEMIRTAS, S.: Turkish Cyprus leader not hopeful on talks.. In: *Turkish Weekly: turecký spravodajský portál v angličtine*. [online]. 2012 [2012-06-03]. Dostupné na internete: <<http://www.turkishweekly.net/news/131708/turkish-cyprus-leader-not-hopeful-on-talks.html>>
12. EARTH SNAPSHOT : Mountains and plains of Turkey. In: *EOSnap: portál zaoberajúci sa pozorovaním Zeme*. [online]. 2009 [2012-05-02]. Dostupné na internete: <<http://www.eosnap.com/snapshots/mountains-and-plains-of-turkey/>>
13. ECONOMIST : The Turkish prime minister paves the way for a deal with the Kurds. In: *The Economist: spravodajský portál*. [online]. 2005 [2012-27-02]. Dostupné na internete: <<http://www.economist.com/node/4300168>>
14. EURACTIV : Cyprus. In: *Euractiv: portál o EÚ*. [online]. 2010 [2012-05-03]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/zoznam_liniek/cyprus>
15. EURACTIV : Prístupové rokovania EÚ-Turecko. In: *Euractiv: portál o EÚ*. [online]. 2010 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/zoznam_liniek/pristupove-rokovania-eu-turecko>
16. EU BUSINESS : Greece starts building border fence with Turkey. In: *EU business: nezávislý obchodný informačný portál*. [online]. 2011 [2012-23-02]. Dostupné na internete: <<http://www.eubusiness.com/aboutus>>
17. EUROPEAN UNION CENTER OF NORTH CAROLINA : Turkey's quest for EU membership. In: *Portál univerzity v North Carolina*. [online]. 2008 [2012-17-03]. Dostupné na internete: <http://www.unc.edu/depts/europe/business_media/mediabriefs/Brief4-0803-turkey%27s-quest.pdf>

18. EUROPE'S WORLD : Arguments for and against Turkey joining the EU. In: *Europe's world: európska názorová komunita*. [online]. 2008 [2011-12-3]. Dostupné na internete: <http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home_old/Article/tabid/191/ArticleType/ArticleView/ArticleID/21291/language/en-US/Default.aspx>
19. EURÓPSKY PARLAMENT : EP kritizoval Turecko za spomalenie reforiem. In: *Európsky parlament: portál o činnosti EP*. [online]. 2006 [2012-13-02]. Dostupné na internete: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM PRESS+20060922IPR10896+0+DOC+XML+V0//SK>>
20. EURÓPSKY PARLAMENT : Chorvátsko, Turecko a Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko: na ceste do EÚ?. In: *Európsky parlament: portál o činnosti EP*. [online]. 2009 [2012-14-2]. Dostupné na internete <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20090310IPR51427+0+DOC+XML+V0//SK>>
21. EURÓPSKA RADA : Negotiating framework. In: *EC Europa: portál o činnosti Európskej komisie*. [online]. 2005 [2012-15-02]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/st20002_05_tr_framedoc_en.pdf>
22. EXPACITA : No EU membership for Turkey, argues Giscard. In: *Expacita: svetový spravodajský a informačný portál*. [online]. 2004 [2011-16-3]. Dostupné na internete: <http://www.expatica.com/fr/news/local_news/no-eu-membership-for-turkey-argues-giscard-14338.html>
23. HISTORY OF TURKEY : *The national war of independence*. [online]. [2012-01-02]. Dostupné na internete: <<http://www.historyofturkey.com/independence/>>
24. HÜRRIYET DAILY NEWS : EU becoming “Christian club“, Turkish minister says at Davos forum. In: *Hürriyet Daily News: spravodajský portál tureckého regiónu*. [online]. 2011 [2012-11-3]. Dostupné na internete: <<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-says-eu-becoming-christian-club-2011-01-29>>
25. CHAPIN METZ, H. Turkey. In: *GPO for the Library of Congress*. [online]. 1995 [2012-01-02]. Dostupné na internete : <<http://countrystudies.us/turkey/>>
26. INVEST IN TURKEY : Economic Outlook. In: *Portál o investovaní v Turecku*. [online]. [cit. 2012-05-02]. Dostupné na internete: <<http://www.invest.gov.tr/en-US/turkey/factsandfigures/Pages/Economy.aspx>>

27. İÇDUYGU, A.: Europe, Turkey, and International Migration: An Uneasy Negotiation. In: *European University Institute*. [online]. 2011 [2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.thelocal.de/society/20111026-38441.html>>
28. KAPLAN, Y.: Germany's Role in Turkey's Accession to the EU. In: *E-International relations: portál pre študentov medzinárodnej politiky*. [online]. 2011 [2012-17-03]. Dostupné na internete: <<http://www.e-ir.info/2011/08/18/germanys-role-in-turkeys-accession-to-the-eu/>>
29. KOPECKÝ, P.: Arménská genocida: politicko-kulturní důsledky a souvislosti. In: *Revue politika: politicko.spoločenská revue Centra pro studium demokracie a kultury*. [online]. 2010 [2012-06-03]. Dostupné na internete: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1242/armenska-genocida-politicko-kulturni-dusledky-a-souvislosti>>
30. KRHÓNERT, S. – SKIPPER, S. Demographic Development in Turkey. In: *Online- Handbook demography*. [online]. 2010 [2012-03-02]. Dostupné na internete <<http://www.berlin-institut.org/online-handbookdemography/turkey.html>>
31. KUČÍREK, T. Turecko – geografia. In: *Blízky východ*. [online]. 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné na internete: <<http://www.blizkyvychod.eu/krajiny/turecko/geografia-turecko-krajiny/turecko-geografia/>>
32. KURTARAN, G. Economists discuss milestone of Turkey's market economy. In: *Hurriyet Daily News: spravodajský portál tureckého regiónu*. [online]. 2011 [2012-11-02]. Dostupné na internete: <<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=economist-discuss-mile-stone-of-turkeys-market-economy-2011-01-25>>
33. KÜÇÜKKOŞUM, S.: Ankara unenthusiastic on new EU chapters. In: *Hurriyet Daily News: spravodajský portál tureckého regiónu*. [online]. 2011 [2012-15-02]. Dostupné na internete: <<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=ankara-unenthusiastic-on-new-eu-chapters-2011-11-21>>
34. METROGROUP : *Turkey*. [online]. 2011 [2012-07-02]. Dostupné na internete: <http://www.metrogroup.ro/internet/site/ts_turkey/node/234886/Lro/index.html>

35. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ SR : *Turecko*. [online]. [2012-03-02]. Dostupné na internete: <http://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_DD6F67735A1B6F80C12576350033486B_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/karta_statov.nsf/%28vw_ByID%29/ID_733353A7613C1B19C125707A0044DA7A#bookZaklInfo>
36. MINISTRY FOR EU AFFAIRS : History of Turkey – EU relations . In: *Portál ministerstva Turecka pre záležitosti EÚ*. [online]. 2007 [2012-11-02]. Dostupné na internete: <<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=111&l=2>>
37. NAGY, R.: Turecko, Kurdi a únia. In: *Extraplus: časopis pre Slovensko*. [online]. 2010 [cit. 2012-26-02]. Dostupné na internete: <<http://www.extraplus.sk/923/turecko-kurdi-a-unia>>
38. PAKSOY, F. A.: *MAPPING TURKEY BETWEEN TWO CONTINENTS: GEOGRAPHICAL AND CULTURAL DISCUSSIONS REGARDING TURKEY'S EU BID, AND THE PRACTICAL ANALYSIS OF TURKEY'S POSITION USING THE EXAMPLE OF THE UK*. [online]. 2009 [2012-17-02]. Dostupné na internete: <<http://cim.anadolu.edu.tr/pdf/2009/14.%20Alaaddin%20F.%20PAKSOY.pdf>>
39. PAMUK, S.: Turkey and the EU: hurtful uncertainty. In: *Guardian: britský spravodajský portál*. [online]. 2009 [2011-13-3]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/dec/04/turkey-accession-eu-membership>>
40. PANORAMIO : Kurdistan map. [online]. 2010 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.panoramio.com/photo/38155949>>
41. REIMANN, A.: Turkish Prime Minister in Berlin- Erdogan Escalates Germany Criticism. In: *Spiegel: nemecký spravodajský portál*. [online]. 2011 [2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,795423,00.html>>
42. REPA, J.: Analysis: EU views on Turkish bid. In: *BBC News: spravodajský portál*. [online]. 2005 [2012-17-03]. Dostupné na internete: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/4298408.stm>>

43. REPUBLIC OF TURKEY MINISTRY OF ECONOMY. Turkey – EU Association Relationship, Customs Union and Accession Process. In: *Portál tureckého ministerstva hospodárstva*. [online]. 2012 [2012-17-02]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=countriesandregions®ion=8>>
44. SAYARE, S.: French bill on Armenian genocide ist struck down. In: *New York Times: spravodajský portál*. [online]. 2012 [2012-08-03]. Dostupné na internete: <http://www.nytimes.com/2012/02/29/world/europe/french-bill-on-armenian-genocide-is-struck-down.html?_r=1>
45. SERMEK, R.: Výhody a nevýhody prípadného tureckého členstva v EÚ. In: *SME.sk*. [online]. 2005 [cit. 2011-12-3]. Dostupné na internete: <<http://www.sme.sk/c/2405583/vyhody-a-nevyhody-pripadneho-tureckeho-clenstva-v-eu.html>>
46. SITA. Erdogan: EÚ by mala prijať Turecko, aby ukázala, že nie je "kresťanský klub". In: *SME.sk*. [online]. 2005 [2011-12-3]. Dostupné na internete: <<http://www.sme.sk/c/2277851/erdogan-eu-by-mala-prijat-turecko-aby-ukazala-ze-nie-je-krestansky-klub.html>>
47. SPIRIT ESTORARION : *Sunni and Shiite Muslims*. [online]. [2012-04-02]. Dostupné na internete: <http://www.spiritrestoration.org/Church/Sunni_and_Shiite_Muslims.htm>
48. THE LOCAL : Germany looks back at 50 years of Turkish immigration. In: *The Local: nemecké noviny v angličtine*. [online]. 2011 [2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.thelocal.de/society/20111026-38441.html>>
49. TODAY'S ZAMMAN : ECRI report lauds Turkey's progress on human rights but still has concerns. In: *Today's Zamman: spravodajstvo o Turecku*. [online]. 2011 [2012-10-03]. Dostupné na internete: <http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?newsId=23511>
50. TODAY'S ZAMMAN : Sarkozy insists: Turkey not part of EU. In: *Today's Zamman: spravodajstvo o Turecku*. [online]. 2011 [2012-16-03]. Dostupné na internete: <http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action?newsId=25915>

51. TODAY'S ZAMMAN : Swedish FM says Turkish membership critical to future of EU. In: *Today's Zamman: spravodajstvo o Turecku*. [online]. 2012 [2012-17-03]. Dostupné na internete: <http://www.todayszaman.com/newsDetail_getNewsById.action;jsessionid=1B996CBCCEF43D2516C0423CDDC47839?newsId=272694>
52. TR DEFENCE : Bildt: EU would be a more effective global player with Turkey. In: *TR Defence: turecký vojenský a geopolitický portál*. [online]. 2011 [2012-17-03]. Dostupné na internete: <<http://www.trdefence.com/2011/10/18/bildt-eu-would-be-a-more-effective-global-player-with-turkey/>>
53. UK TRADE & INVESTMENT : Turkey : Killer facts on Turkish Economy. In: *FCO country updates for business*. [online]. 2010 [2012-05-02]. Dostupné na internete: <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:mhkI0KSqd1EJ:212.137.70.163/export/countries/europe/southerneurope/turkey/premiumcontent/126289.html+&hl=sk&pid=bl&srcid=ADGEESinMJQ-ujFpIEoAaVZ7o90ozS92TXEuLI5LXVDAQ_sVSUZ5vePoLmW0cbJVowq1bA_9zN72SxoAHcOvAoDSGVWR75aEhUQe4aajRlGTyOYtav-8Wyl9AEWpk8AfYK9MLx8_zm48&sig=AHIEtbTWrT-niA9cpwwBnLvMf3dz59KghA>
54. WEINSTOCK, A.: The Kurdish Question. In: *The International: portál nezávislej spravodajskej organizácie*. [online]. 2011 [2012-26-02]. Dostupné na internete: <<http://www.theinternational.org/articles/166-the-kurdish-question>>
55. YENEN, S. Population of Turkey. In: *Turkish Odyssey*. [online]. 2003 [2012-03-02]. Dostupné na internete: <<http://www.turkishodyssey.com/turkey/pop/pop.htm>>

Prílohy

Príloha č. 1: Kapitoly negotiačného rámca medzi Tureckom a Európskou úniou

1. Voľný pohyb tovaru	19. Sociálna politika a zamestnanosť (vrátane antidiskriminačnej politiky a rovnosti príležitostí pre mužov a ženy)
2. Voľný pohyb pracovníkov	20. Podnikanie a priemyselná politika
3. Právo zriaďovania a voľný pohyb služieb	21. Trans-európske siete
4. Voľný pohyb kapitálu	22. Regionálna politika a koordinácia štrukturálnych nástrojov
5. Verejné obstarávanie	23. Súdnictvo a základné práva
6. Firemné právo	24. Spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť
7. Právo duševného vlastníctva	25. Veda a výskum
8. Politika hospodárskej súťaže	26. Vzdelávanie a kultúra
9. Finančné služby	27. Životné prostredie
10. Informačná spoločnosť a médiá	28. Ochrana spotrebiteľa a zdravie
11. Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka	29. Colná únia
12. Bezpečnosť potravín, veterinárna a fytosanitárna politika	30. Vonkajšie vzťahy
13. Rybolov	31. Zahraničná, bezpečnostná a obranná politika
14. Dopravná politika	32. Finančná kontrola
15. Energetika	33. Finančné a rozpočtové ustanovenia
16. Dane	34. Inštitúcie
17. Hospodárska a menová politika	35. Ostatné záležitosti
18. Štatistika	

Zdroj: Euractiv: *Prístupové rokovania EÚ-Turecko*. [cit. 2012-15-3]. Dostupné na internete <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/zoznam_liniek/pristupove-rokovania-eu-turecko>

Príloha č. 2: Mapa štátu, na ktorý si nárokujú Kurdi

Zdroj: Panoramio. *Kurdistan map*. [cit. 2012-15-3]. Dostupné na internete <<http://www.panoramio.com/photo/38155949>>